

PARTIZANO
RYTO
PRISIMINIMAI

ASMENIŠKA

Atiduok Tėvynei ką privalai!

LLKS

PARTIZANO KELIU

Pergyventi prt. Ryto atsiminimai

41.06.10.—49.12.31.

I d.

LAISVĖS KOVŲ ARCHYVAS

Šiandieną 1950 m. sausio mėn. Kaip ir visus kitus Naujuosius Metus sulaukęs, ir šiais metais apsvarstau, kiek yra pergyventa, kiek Tėvynei pasidarbuota. Tuoju pat kyla mintis, kiek bendražygių netekau?.. Ir tas man suteikia ne baimę, o stiprybę — ryžtą, nes matau, kad ne vienas kovoju, o dauguma ir dar ryžtingiau.

Kartu atėjo mintis, kad per šiuos metus teks atlikti uždavinių nemažiau, kaip ir kiekvienais metais. Tai gali taip pat pareikalauti ir mano gyvybės. Tas dėl Tėvynės laisvės nebaisu, tik paskutinę gyvybės atidavimo minutę noriu būti su ginklu rankoje ir kautynių padėty.

Tam pasirengdamas, surašau savo pergyvenimus 41.06.10.—49.12.31. pavergtoje Tėvynėje. Stengiuos rašyti tyra dvasia, be menkiausių nukrypimų, todėl šį mano asmenišką dokumentą, jei Tėvynės laisvės kova pareikalautų mano gyvybės, prašau perduoti mano artimiesiems.

Maironio Rinktinės Vadas

Aš sutinku su tuo, kad laisvę praradom ne 1939 m., kada bolševikai mus okupavo, o 1926 m. kada Smetoninė valdžia sugrobė valdžią į savo rankas, panaikindami demokratiją, įvesdami diktatūrą. Kad šis mano pasisakymas būtų vaizdesnis, aš dedu ištrauką iš LLKS visuomeninės minties organo PRR 2, 1949 m.

„Kuo kitiems šita konstitucija buvo, tuo ji ir pas mus pasireiškė. Ir pas mus partijos demokratinę krašto teisę suprato, kaip praeinamą momentą, kaip sau kelią prie respublikos sutvarkymo ir galutinės savo valios kraštui reiškimą. Kai 1926 m. seimas nedavė nė vienai lietuviškai partijai reikiamos daugumos vyriausybei sudaryti, tai Lietuva sulaukė tokios vyriausybės, kuri Lietuvą leido komunistams tarybinti, o lenkams šviesti. Šitas seimas demokratines Lietuvos teises ir užbaigė. Tautininkai, iš 85 seimo narių teturėjo tris, sudarė Lietuvos vyriausybę ir demokratinę Lietuvos Respubliką pertvarkė į Lietuvos Respubliką.

Šią konstituciją mes galime vertinti, kaip vertingą pamoką, už kurios gavimą kiti net savo garbe užmokėjo. Tai parodo mums, kad nevien geri norai gali suteikti Lietuvai demokratines teises, bet tam atsiekti reikia atitinkamų pavyzdžių ir pastangų...”

Nors ta mūsų smetoninė valdžia tik su užėinančiu bolševizmu pabėgo į užsienį, bet mes likome Tėvynėje, kartu su visa tau gyventi pavergtos Tėvynės gyvenimą.

I karto, kol pradėjo okupacinė valdžia parodyti savo tikrą veidą, gyver u su nepasitikėjimu. 1941 m. birželio mėn. pradžioj, pradėjus eiti gandams apie žmonių vežimą, aš patikėjau. Todėl miegoti išeidavau į laukus.

Apie birželio mėn. vidurį pasitvirtinus gandams, po masinio žmonių vežimo, perėjau į nuolatinį miško gyvenimą. Apsigyvenęs savame miške, tuo laiku jaučiausi visai saugiai. Kadangi pirmu masinių žmonių vežimu išvežė mano du brolius, tuo pačiu ir aš buvau paleškomas. Nutariau nors menko kalibro (7,65 mm) laikyti prie savęs. Tuo pat atsiranda panašių draugų, iš Meiliškių kaimo J, su kuriuo sutarėme palaikyti kontaktą, nes man jis patinka dar tuo, kad turi ginklą 9 mm. Vėliau per J susirandame jo kaimynų dar penklus asmenis. Sudarę skyrių, tarp kitų reikalų aptarėme: vežimo atveju paskelbti aliarmą, padegant vieno ūkininko šiaudus ir, pamačius gaisrą, susirinkti visiems sutarton vieton...

Savame miške naktį miegant, girdisi lėktuvų ūžimas... Rytą

atbėga kaimynas šaukdamas: „karas! karas...“ Kadangi karas buvo žaibiškas, tuoj sulaukiau antro okupanto — vokiečių kareivių. Pirmu žvilgsniu sutikau su pakilimu, reikšdamas jiems simpatiją, bet pastebėjęs jų nedraugiškumą, įsitikinau, kad okupacija tik švelnesnėje formoje... Iš karto buvau pagalvojęs įsijungti į partizanus, bet matydamas vokiečių elgesį ir nepermatydamas nieko rimto, susilaikiau. Sugrįžęs į namus, visą okupacijos laiką gyvenau namuose. Kiek galėdamas sabotuodavau prievoles ir duodavau nurodymus kitiems. Po ilgesnių pasikartojančių vokiečių įvairių savavaliavimų, tai man įkyrėjo ir nutariau įsijungti į aktyvesnį pasipriešinimą. Prieš tai užsimaskavimui įstojau į pagalbinę policiją, kad galėčiau laikyti ginklą. Prieš įstodamas pastačiau saugumui sąlygą, kad apie tai nebūtų pranešta net kaimynams. Nuo to laiko ne tik kad turėjau 9 mm AF, dar parengtyje, užmaskuotoje vietoje, pasidedu suomių pavyzdžio automatinį pistoletą. Kadangi vokiškasis okupantas daugiau žmoniškas, prieš jį vedu kovą tik moraliai, platindamas spaudą ir duodamas kai kuriuose nurodymus. Ginkluotam pasipriešinimui rengiausi prieš tuo laiku buvusius rusų „partizanus“...

Dėl neišaiškinkamo išdavimo 1943 m. gruodžio mėnesyje apie 10 val. ryto užpuola rusų „partizanai“, Barodicos gauja iš 12 vyrų. Atranda pas mane 9 mm AF ir paprastą šautuvą... Žiauriai mane sumuša, reikalaudami automatinio pistoleto ir auksinių pinigų. Didžia dalimi apiplėšę, kitą inventorius dalį sudaužė ir sudraskė, padarydami apie 2000 litų nuostolių. Išeidamas Barodica pareiškė: „tave palieku gyvą už tai, kad tu užeinant vokiečiams su ginklu rankoje nekovojai prieš mus“. Už poros valandų atgavęs sąmonę, priartėjau prie telefono norėdamas paskambinti, bet randu sudaužytą. Tuomet per naktį apgalvojęs nutariau apleisti ūkį ir pereiti į aktyvią kovą su bet koku pavergėju.

Pereinu gyventi į Ilgižių dvarą, kur numatau geresnes sąlygas pasipriešinti užpuolimo atveju, nes dviese su broliu, be to mūro sienos...

1944 m. gegužės mėn. apie 22 val. gaunu telefonu pranešimą iš savo ūkio (telefonas naktimis buvo sujungtas), kad užpulti rusų „partizanų“. Tuoj pat su broliu paėmę ginklus nubėgame į Ilgižių pašto agentūrą. Telefonu pranešu apie padėtį Krakių ir Betygalos policijoms ir išvykstame į įvykio vietą. Priartėję stipriai apšaudome rusų „partizanus“, kurie skubiai pasitraukia...

1944 m. pavasarį, sugrįžus atostogoms broliui, kartu su juo įsiljunglame į LLA organizaciją. Suaktyviname veiklą, paruošiame atsarginius ginklus, nes artėjantis frontas nukreipė dėmesį tik į vieną priešą — rusą.

1944 m. liepos mėn. pradžioje, daug lietuvių įvalriais apskaičiavimais važiuoja — traukiasi į Vokietiją. Pagalvojau apie save, ar trauktis į Vokietiją kartu su kitais lietuviais, nes esu nuo Barodicos gaujos užpuolimo iššifruotas, kad aktyviai su ginklu pradėjau priešintis. Be to jau 1940 m. buvau jų priešu. Bet tuoj kyla kita mintis, kad neseniai vedžiau su vokiečiu moralinę kovą, dabar pas juos prieglaudos prašytis... Nutariau iš savo krašto nesitraukti... Tuoj pat apleidau savo apylinkes, atsikeldamas į Grinkiškio valsčių tikslu, kad nebūčiau atpažintas vietinių komunistų ir galėčiau išvystyti veiklą.

Priartėjus frontui, susibūrėme keturi ginkluoti vyrai. Visi ginkluoti pakenčiamai. Sudarytai grandžiai vadovauti išrenka mane. Frontui užėjus, visa grandis laikomės prie vienos vietos. Dar patrankoms drebinant orą, pajutome priešo žiaurų elgesį su vietos gyventojais ir vyrų mobilizavimą. Tuoj pat savo grandį išdėsčiau į dvi dalis, trobesiuose įsirengiame slėptuves ir judame tik naktimis. Frontui nusistūmus iki Dubysos ir toliau, Kėdainių apskrityje prasidėjo naujokų gaudymas ir teroras. Tuoj pat Grinkiškyje išpopuliarėjo savo žiaurumu NVD — tas Rapolas, kuris, sudaręs gan didelę gaują istribitelių, vykdė naujokų gaudymą, gyventojų apiplėšimą bei smurtą prieš juos.

Per tą laiką Kėdainių a. susidarė daug atskirai besislapstančių partizanų grandžių. Aš susirišau su Geručių partizanų grandies vadu, o 44 08.01. su Meiliškių apylinkės vadu — Kūrička.

1944 m. spalio mėnesyje atėjo pas mane pr. Kūrička, kuris kaip senas LLA organizatorius, duoda man nurodymų. Bekalbant už pusės kilometro pamatom gaujas istribitelių ir rusų. Kadangi dar tik pirma masinė triobesių ablava, nežinom, kaip labai bus ieškoma. Mūsų slėptuvė gerai įrengta, bet nutariame trauktis. Tuokart buvom keturiose. Visi skubiai apsirengėme ir, paėmę ginklus, triobesių priedanga atsitraukėme į Spirgiškės miškelį. Ten dar padidiname grandį iki 6 vyrų ir vieškelyje Vaitiekūnai—Vosykliškis pravažiuojantiems istribiteliams surengiame pasalas. Numatyti istribiteliai nukrypsta kita kryptimi. Sulaukę sutemos sugrįžome į slėptuves...

Apie lapkričio mėn., norėdamas ką nors žymesnio atlikti,

vienas su visu apsiginklavimu nuvykstu į Meiliškius pas Kūričką. Slėptuvėje su juo randu dar du prt. Pas juos pamatau daug ko įdomaus: jie dirba su rašomąja mašinėle, turi visus Grinkiškio vl. antspaudus. Tuo laiku išdavinėja gyventojams gimimo pažymėjimus bei perdirbinėja pasus (tuo laiku dar gallojo vokiški ir lietuviški pasai).

Tarp kitko nutarėme vienas kitą vadinti slaptavardžiais. Aš pasirinkau turėtą slaptavardį — vairą, Kūrička — dūdelę ir t. t. Dūdelė man nurodo, kad numatę į mišką keltis gyventi. Ten geresnės sąlygos judėti, daugiau partizanų yra...

Bebūdamas slėptuvėje ir girdėdamas apie Rapolo žiaurų elgesį, šaudymą nekaltų žmonių ir deginimą trobesių, kilo mintis daryti žygių jo sunaikinimui. Apgalvojęs, kad mano žinioje esančios jėgos per mažos, nutariau vykti į mišką pas Dūdelę prašyti talkos.

Lapkričio mėn. naktį nuvykstu į man duotą RP, RPV „Olė“ sujungė su Lenčių prt. būriu, vadovaujamu „Tėvo“, kurie gyveno miške bunkeryje, apie 18—20 vyrų. Su jais bekalbant sulaukiau aušros. Man pageidaujant išvykstam iš Lenčių miško į Paliepių mišką (Pušynė) pas Dūdelę, kuris randasi centriniuose bunkeriuose. Nuvykus iki sargybos posto, sargybinis davė ženklą, kad atvyktų kas pasitikti. Tuo pat atvyksta Dūdelė ir Dūlius, kurie mane nusiveda į bunkerius.

Pirmu žvilgsniu pamatau apie 60 prt. ir modernius požemio įrengimus, kuriuose griežia radio, kepami blynai... Kilo jaudinantis ryžtas, kad mano pasirinktuoju keliu daug žygiuoja. Trečią dieną ten beesant, atjoja diedukas ir praneša vadui — Pabarčiui, kad į Pašušvį atvyko apie 12 istribitelių, kurie vykdo naujokų gaudymą. Vieną jau turi sugavę. Pabarčius įsako: „kas norite savanoriais, pasirenkite į uždavinį!“. Savanorių atsiranda 30. Pabarčius paskirsto į tris skyrius, pavesdamas kiekvienam atskirą uždavinį ir įsako vorele po du artėti. Priartėjus iki priešų, liepia supti. Priešas pastebi ir pradeda apšaudyti trečią skyrių. Įsakymas užimti antroj pusėj Šušvės kalną ir nuo ten apšaudyti priešą. Darant perbėgimą, aš smarkiai apšaudomas, bet nežiūrėdamas sušlapimo, perbėgu. Apšaudomi ir kiti prt. Perbėgus Šušvę priešas nutilo. Vadas įsako trečiam skyriui užimti Plenkaigalio km. Prt. vos kvapą atgaudami su perbėgimais vykdo. Priešas vėl apšaudo. Vadas įsako neatsišaudant, maskuojantis supti, kad to nepastebėtų priešas. Man ir Tumpai vadas įsako užimti miš-

kelį ir išžvalgyti. Priartėjus prie miškelio, prasideda pragariška ugnis. Aš gulėdamas netoli eglaitės už kupsto pamatau, kad eglaitė peršaunama — taikinyis tiksliai apšaudomas. Norėjau trauktis, bet stipriai ugniai esant, laukiau momento. Ugnis nutyla. Vadas išaiškina, kad įvyko nesusipratimas — apsišaudymas tarp saviškių. Aš ir Tumpa tęsiame uždavinį. Apžvalgę miškelį, artėjam į pakraštį link priešo ir pamatom už 50—60 m. griovių šliaužiantį priešą. Pastebim kad vienas, todėl užsimaskuojame ir laukiame. Priartėjus per 10 m., aš pašokstu ir pareikalauju kelti rankas. Nekelia, o šaukia: „savas!“. Aš paleidžiu šūvį. Priešas išmeta šautuvą ir pakelia rankas. Nelaukęs įsakymo nuleisti, kiša rankas į apatinę švarko kišenę — nori išmesti istribitelio dokumentus. Aš trenkiu buože į galvą. Paklausus, kur daugiau priešų, istribit. nurodo už 1000 m. atskirai stovintį triobesį, kuriame esą dar 7 istrib. Istribitelis surištom rankom varomas pas vadą, kuris randasi Plenkaigalio km. Aš ir Tumpa, perduodami belaisvį, trumpai atraportuojame jo paėmimą ir nurodom likusį priešą. Vadas įsako siaurinti apsupimo žiedą, perduodamas sutartiniais ženklais, kur randasi priešas. Tuo kart belaisvis pripažįsta, kad priešų yra ne 7, bet 9 asmenys. Supimą pastebi priešas. Apleidžia triobesį ir užverda atviros kautynės. Priešas pasirenka įlomį ir skersai kelio esančius griovius. Pirmas skyrius priartėja netoli priešo. Vyksta smarkus apsišaudymas. Trečias skyrius privalo pereiti kalno viršūnę. Vadas man, Tumpai, Adatai ir kt. prt. įsako priartėti grioviu iš kairio sparno ir atidengti ugnį: užimti tuos griovius, kur įsitvirtinęs priešas. Priešo dėmesys nukreiptas į pirmą skyrių. Aš ropomis grioviu vykdau priartėjimą. Priartėjus, iki priešas aiškiai matosi, atidengiu stiprią ugnį. Šeši priešai iššoksta ir iškelia rankas. Belaisvius paima I skyrius. Iš antroj pusėj kelio esančio griovio priešas atsišauo. I sk. belaisvius suguldo ir artėja prie likusių. Dėl stiprios ugnies aš negaliu nustatyti priešo šaudymo krypties, todėl pozicija keisti laukiu momento. Priešas granatomis apmėto I skyrių, bet negalėdamas atsikelti, nedameta. Vadas matydamas, kad priešas turi gerą uždangą, įsako priartėti ir mesti granatas. Prt. Dūdelė meta, priešas sugauna ir atmeta. Kitos granatos nedametamos ar permetamos. Priešas atsako tuo pačiu. Vyksta pragariška ugnis. Prt. Dūdelė daro perbėgimą ir... krinta. Priešas šaukia: „gavai, svolač“. Dūdelė atsako: „gavau, bet gausi ir tu“. Vadas įsako pasirengti ir pulti šturmine ugnimi. Tuo momentu aš per-

bėgu į antrą kelio pusę, kur priešas, ir atidengiu stiprią ugnį. Priešas pasislėpęs už uždangos, nebeatsišaudo. Dūdelė šlubuodamas (nes peršovė koją per raumenis) pakyla ir artėja. Darant trečią perbėgimą, priešas užsimoja mesti granatą, bet Dūdelė peršauna ir granata iškrinta. Priešas prašo pribalgti, vėliau pasiduoda į belaisvę sakydamas: „būsiu invalidu“.

Temstant surišami belaisviai ir su stipria apsauga varomi į stovėjimo vietą. Likusieji, kadangi mūsų buvo ne tik tie, kurie, išžygiavome iš stovyklos, bet dar užnugaryje atžygiavusių 30 prt. rezerve, skubiai dalinamės įspūdžiais...

Vadas įsako stoti skyriais. Trumpai praneša: „savi nuostoliai vienas sužeistas, priešo nuostoliai — trys nukauti, septyni gyvi paimti, iš kurių keturi sužeisti“. Vadas įsako pavaryti dvi pastotes. Su viena vežti ligonį, o kita priešo lavonus į stovėjimo vietą...

Rytą KLT sprendimu sušaudomi paimti gyvi priešai. Kartu sudedami į duobę ir kautynėse nukauti. Valzdas nemalonus, bet prisiminus jų tikslą ir darytus žiaurumus, viskas atslūgsta. Iš sušaudytųjų nė vienas tardymo metu nebuvo kankinamas. Jie paėmę mūsų tikrai taip švelniai neapsieina... Tuo save nuraminau ir jaučiau pasitenkinimą, nes irgi padariau įnašą jų paėmimui...

Rytojaus dieną tas pats dledukas atbėga ir praneša, kad vienas sunkvežimis, apie 10—20 istribitelių ir rusų, atvažiuo į Plenkaigalio km. ir areštuoja žmones. Tuoj pat vadas Pabarčius įsako savanoriškai pasirengti. Rengiuos ir aš, dar su didesniu pasiryžimu turėdamas mintyje, kad įgysiu daugiau praktikos. Pasirengus sustato skyriais. Šiandien jau žymiai daugiau savanorių, apie 50 prt. Vadas išstato priekinę žvalgybą ir įsako vorele žygiuoti... Žygiuojant man kyla įvairios mintys, pakyla ryžtas. Vėl pagalvoju, gal per greit ir bereikalingai būtų mano žuvimas. Prisimenu vakarykščius pergyvenimus ir turėtus gyvybinius pavojus. Ir taip mintimis beskraidant priartėjame prie nurodyto taško. Išnyksta mano abejingumas, pavedu save Dievo valiai ir laukiu vado įsakymo...

Prie Pašušvio dvaro, vieškelyje Krakės—Ilgižiai, vadas išstato trečią skyrių saugoti nuo Krakių miest. Visi kiti upelio slėnyje. Ryšininkas praneša, kad nuo Krakių miestelio atvažiuoja mašina. Vadas įsako mums (apie 30 prt.) išsidėstyti paminėto vieškelių abiejose pusėse, užsimaskuoti ir laukti mašinos. Tik išsidėsčius, mašina čia pat. Mašina važiuoja per mūsų pozicijos

liniją. Būrininkas Pakarklis įsako mašinai stoti, pastarajai nesustojus, atidengiama ugnis. Atidengus ugnį, mašina sustojo. Rusai krinta po mašina į griovius ir šaukia — pasiduodam! Vadas įsako nutraukti ugnį... Priartėjus paaiškėjo, kad važiavo reguliari rusų kariuomenė į mišką malkų vežti. Vadas įsako iš priešų ginklų išimti šovinius, ginklus gražinti priešui, aprišti sužeistus ir sudėti į sunkvežimį. Iš visų sužeistų rusų, sunkiai sužeistas kapitonas. Aprišus sužeistuosius, vadas įsako važiuoti link Ilgių (paleidžia).

Tuoj pat pamatome artėjantį rusų dalinį link mūsų nuo Paskirdonio dv. Vadas išdėsto į poziciją. Man su trim prt., kartu kulkosvaidininkas, įsako užimti kalno viršūnę. Pažvelgiu — lygus kalnas. Mane paėmė baimė, bet neišsiduodamas vykdau. Užėmus kalno viršūnę, aiškiai matau artėjantį priešą...

Atjoja raitas ryšininkas ir praneša, kad nuo Kraklių link Plenkalgio atvažiuoja šeši sunkvežimiai rusų kariuomenės. Pranešimą girdžiu ir aš. Mane suima nepasitikėjimas savo jėgomis... Laukiu vado naujo parėdymo, bet galvoju: jei nebijo kiti prt., aš už save atsilaikysiu... Vadas įsako apleisti poziciją, rinktis į slėnį. Aš su pasitenkinimu priimu parėdymą. Vadas įsako vilnimi išsidėsčius trauktis į mišką, nors priešas aiškiai mus mato, bet dėl nežinomų priežasčių neapšaudo. Miško pakrašty užimam poziciją. Tuo momentu nuo Paliepių atvyksta kaimyniniai prt. pagalbon. Ryšininkas atbėga ir praneša, kad išstatyti sargybiniai kitoje Pašušvio dvaro pusėje, dviems istribiteliams atvarius surištą naujoką, istribitelius nušovė, o naujoką paleido. Vadas ryšininkui įsako atšaukti sargybą. Taip pat vadas įsako žygiuoti visiems kitiems į stovėjimo vietą...

Aš žygiuodamas į stovėjimo vietą, apgalvoju apie pirmas turėtas puolamas kautynes. Su didžiausiu pakilimu tenkinaus savo patirtimi. Patiktų man likti Pušynės bunkeriuose nuolat gyventi. Gyventi kviečia Dūdelė, Tumpa ir kt. Pagalvoju, kad aš savo žinioje turiu 4 prt. paliktus. Taip pat palaikau ryšį su 6 kaimyniniais prt., ir aš atvykau tikslu prašyti talkos Grinkiškio miestelio puolimui ir Rapolo sunaikinimui. Ne! — atsakiau. Aš turiu grįžti atgal. Sutariau tikslią datą, kur ir kada laukti talkos. Temstant apleidžiu bunkerius ir išjoju į savo išėties vietą..

Naktis tamsi. Jojant Grinkiškio km., Vaitiekūnų km., pastebiu, kad kažkas įšoko į griovį. Šuo... Vėl pastebiu žmogų, kuris suriko — Stok! Aš parengto pistoleto paspaudžiau kryptuką...

Neskélimas! Tuo pačiu duodu arkliai ir suku iš kelio. Į mane paleidžia keletą šuvių... Atsipalaiduoju. Nuvykstu į savo sléptuvę...

Nepasitikédamas vien iš Pušynés pakviestom jégom, sekančią naktį vél raitas vykstu susirišti su vadovaujamo prt. Raso daliniu ir prašyti pagalbos Grinkiškio miestelio puolimui, tikslu sunaikinti Rapolą.

Nuvykus į Meiliškius, atsitiktinai susitinku Raso patikétinį, kuriam perduodu savo úzdavinį. Šis viską sutinka perduoti Rasui. Grįžtu atgal į savo sléptuvę...

Priartéjo diena, kada turi susirinkti visi kviestieji prt., Aš su savo grandimi aptariu galutinę 'per dieną apsistojimo vietą. Mums bekalbant apie 21 val., atvažiavo pirmieji iš Pušynés 6 prt. Šaltis buvo labai didelis, tik tiek gerai, kad nebuvo sniego. Pagalvojau, kad per mažai atvažiavo. Dūdelé, suprasdamas mano mintį, atsako: „nesvarbu, kad nedaugiese, bet padarysim už daug“. Susirinkimo vietos šeimininkui pasakiau, kad šis atvykusiems kitiems prt. nurodytų kur vykti. Mes visi kiti nuvykstame į numátytą apsistojimo vietą. Nuvykę užimame gyvenamą namą, kuriame niekas negyveno. Užkuriame visus pečius, prinešame ant grindų šiaudų ir sugulame... Neužilgo sulaukíme Raso, su 17 prt. Su mano kaimynine grandimi ir svečiai sudarome apie 30 prt. Kiek pailséję nutariame, kad į Grinkiškio miestelį vyks tik vadovaujami Dūdelés prt., atlikdami úzdavinį apgaulés būdu — vaizduodami rusus. Kadangi visi rusų uniformoje ir laisvai kalba rusiškai, tikimasi, úzdavinys pavyks. Sulaukę popiečio, išleidžiame 6 prt. užimti Grinkiškio, areštuoti Rapolą ir kt.

Tiesa, iš karto úzdavinys pavyko, bet véliau Rapolui pavyko pabégti ir teko, susiémus istribitelių ginklus, bylas grįžti atgal...

Po kiek laiko nutaríme su kaimynine grandimi Rapolą tvarkyti sužinojé, kad į Pūriškés ir Spirgiškés miškus atvyks medžioti. Sutaríme datą ir susirinkimo vietą. Priartėjus sutartai datai išsidéstome, užs. maskuojame, pasalų būdu laukiam medžiotojo. Deja, Rapolo nesulaukę, grįžtame į sléptuves... Taip pakartojame keletą kartų ir vis be pasékmių...

44 12, sléptuvėje man miegant, išgirstu sutarto ženkle baldymą. Naktis. Pagalvojau, kad Dūdelé, nes daugiau mano sléptuvés niekas nežinojo, tuo labiau baldymo ženkle. Atsiliepiu. Pasi-girsta mergaités balsas: „Dūdelé prašé, kad Tamsta su savo vyrais atvyktum į pagalbą, nes jie miške apsupti“. Pranešus,

mergaitė d'nsa. Pagalvojau įvairiai: ar provokacija, ar tikrai ją Dūdelė siuntė. Gaila, kad mergaitė atitolo nebaigus išsiaiškinti. Apsirengiau, išėjęs apžiūriu aplinką, — ramu... Kiek palaukęs nueinu į slėptuvę ir sekančią naktį nuvykstu pas savo grandies vyrus aptarti reikalo. Tą pačią naktį nuvykstu pas kaimyninės grandies vadą ir, su juo aptarę esamą padėtį, nutarėm vykti į pagalbą Dūdelėi. Sutartu laiku susirenkame sutartoje vietoje ir vykstame į Meiliškių km. Naktis tamsi ir labai šalta. Vykdami tarėmės, per kur su jais susirišti. Nuvykstame pas Raso patikėtinį, kuris pareiškė: „Pušynės miške vyksta kautynės, kuriose dalyvauja tūkstančiai rusų. Daug rusų pavakaryje šiandieną ir sutemus traukė nuo Pušynės link Lenčių, Graužų ir Meiliškių miškų“. Gautu pranešimu labai susiįdomauju. Kartu kyla buginanti mintis, gal prt. Rasas ir jo dalinys nežino apie esamą padėtį, o jų bunkeryje gyvena apie 17 prt.... Eūtinai reikia duoti žinią. Nors tiksliai nežinau jų bunkerio, bet, apytikriai žinodamas, išvykstu. Pasitikrinimui užeinu pasitikrinti pas Raso įgaliotinį „J“. Paašškėjo, kad patikėtinis ką tik grįžęs iš Raso, jam pranešęs apie esamą padėtį. Tuomet aš su visais prt. grįžtu į slėptuves. Kadangi liko neišaiškintas mergaitės pasirodymas, aš nuvykstu į kaimyninių prt. slėptuves...

Vėliau sužinau, kad Pušynėje centriniai bunkeriai yra pulti ir žuvę 5 prt. Priešų žuvo 90. Puolimą vykdė virš tūkstančio priešų karių, ablava tebevyksta...

Grįžtu į savo buvusią slėptuvę, pakeičiu pačią slėptuvę ir josėjimo takus, taip pat iššaukimo ženklus. Įrengiau antrą atsarginę slėptuvę, į kurią numatau tik pavojaus atveju lįsti...

1944 m. gruodžio mėn. 24 d., kažkodėl instinktyviai apie 4 val. ryte išeinu iš slėptuvės, užmaskuodamas ją. Pasidedu po ranka automatinį pistoletą ir tvarte besėdint suloja šuo. Prieinu prie išdauzto lango ir pamatau apie gyvenamą namą daug rusų. Neilgai trukus, ateina šeši rusai link tvarto. Žalbiškai įlendu į savo atsarginę slėptuvę ir užsimaskuoju... Girdžiu vienas lietuviškai kalba: „tikrai yra“ — reiškia įskundimas. Dar palaukus girdžiu seną mano iššaukimo ženklą. Su pertraukomis vis kartoja beldimą... Kvėpavimą sulaikau iki visiškos tylos. Ima baimė, kad tik nenugirstų. Pasigirsta rusiškas balsas: „mes žinom, kad esi. Pasiduok! Mes visvien rasim“. Palaukė ir vėl kartoja: „Pasiduok, svolačiau, degsim tvartą!“. Pasigirsta pavienis šaudymas į dobilų galą ir įvairūs keiksmi... Už poros valandų girdžiu padegtas

tvartas, šeimininkas prašo, kad leistų išvaryti gyvulius, verkia, reiškia tikrai dega. Atsargiai užsidedu ginklą, galvoju nusišauti... Kilo mintis bandyti per antrą pusę dūmų priedanga išsiveržti į prie pat esančius apkasus (ironio metu iškastus) ir ten stebėti padėtį. Tik atidarius slėptuvę pasigirsta rusiškas balsas „gesinti“. Staiga vėl užsimaskuoju slėptuvėje ir girdžiu kaip stato kopėčias ir atmuša degančio ščito lentas ir kibiras po kibiro semiamas vanduo... Triukšmas nurimsta, reiškia, jau užgesino. Pagalvojau, kad dar šiandieną neteks žūti, bet vėl daleidžiu išdavimą ir, kad dar atvyks ieškoti. Vėl save raminu pasitikėdamas savo nauja slėptuve ir kad jie ieško apie seną slėptuvę. Tai man besamprotaujant jaučiu, kad mane už rankų traukia iš slėptuvės... Užgriebęs geresnio oro (nes mano slėptuvė buvo be ventiliatorių), atsigaunu ir matau savo artimuosius. Jau temsta... Paklausiau, nejaugi nuo ketvirtos valandos ryto iki vakaro taip neprailgo. Skubiai paprašau, kad tik sutemus iššauktų mano draugus ir griežtai pareikalauju, kad visi išeitų, o aš skubiai smunku į slėptuvę... (nepasitikiu jų išžvalgumu, kad rusų nėra).

Gerai sutemus, ateina V ir praneša, kad Vaitiekūnų Matkių ūkį sudegino tuo pačiu metu, kada mane esant tvarte buvo uždegę, ir kad labai daug buvo rusų. Sudeginimas Matkių ūkio mane labai paveikė. Pagalvojau: „Dieve, galėjo būti mano grandies prt...“ Sutemus ateina mano draugai, kartu su jais dar vienas naujas. Pamatęs gyvus savo draugus nudžiugau ir, atgavęs energiją, kad esame visi šeši, pradėjome juokauti. Kartu sužinau, kad apie Paliepius, Lenčius, Graužus ir Melliškius vyksta dideli ablavai. Link ten trauktis nėra galimybės. Apie pasilikimą laukuose tik praleistas įvykis neleidžia nė galvoti, nes tik iš mirties išstrūkome... Pasiūlo valgyti, kartu primena, kad šiandieną Kūčios. Kadangi dar nenuslinko dienos pergyvenimai, valgyti atsísakome, o apie Kūčių vakarą nėra kada daug pagalvoti... Kadangi visur rusų siautėjimas labai didelis, pasitraukimui patarimo neduoda niekas. Apgalvojęs pasiūliau trauktis link Baisogalos. Draugai pasiūlymą priima ir žygiuojame. Naktys tamsios, bet kadangi pasnigę naujai, kartu ir šviesoka. Aplenkdami Grinkiškio miestelį nuvykstame į Baisogalos vl. ir apsistojame pas pažįstamą ūkininką tvarte. Išsiaiškinę padėtį, kad čia ramu, pradėjome aprimti...

Ten gyvenant, 44.02.11. pavyksta susirįšti su Baisogalos vl. Mažuolių miške gyvenančiais prt. Atvykus paminėtiems prt. mūsų išsivesti, mes su didžiausiu pakilimu išvykstame kartu su

jais gyventi. Nuvykstam į jų seną bunkerį. Vietos labai maža. Tuo pat jų vadas primena, kad esą pradėję kasti didelę naują bunkerį (Mažuolių miške, 11 kvartale). Su d'džiausiu pakilimu prisidedu aš prie bunkerio kasimo. Be to linksma dar todėl, kad būsim daugiese, net 18 vyrų. Visų mūsų vadas tuo laiku buvo atsargos j. ltn. Švilpa. Švilpa man patinka — draugiškas. Kartu jaučiu ir jo simpatiją man...

Kiek pagyvenus vadas Švilpa mane skiria I skyriaus (rinktinių vyrų) vadu, Žvirblį II skyriaus vadu, ir Senelytį III skyr. vadu.

Ten gyvenant vis gaudavome nusiskundimų, apie istribitelių Bepirštį (vietos rusas neturėjo vieno piršto), jo žiaurų elgesį su vietos gyventojais ir smurtą prieš juos. Jis buvo 5 vietos gyventojus nekaltai nušovęs (iš kurių vienas Baisogalos vl., Augmenų km. Bačauskas ir kt.). Paskutiniu laiku Bepirštis paskirtas punkto vedėju — Mažuolių, Augmenų, Šilalių ir kt. kaimų istribitelių viršininku. Bepirščio žiaurus elgesys mus labai paveikė, todėl nutarėme iki Velykų švenčių bet kokia kaina Bepirštį sunaikinti. Gerai žinome, kad Bepirštis atsargumo imasi: vienu keliu važiuoja, kitu grįžta, kai kada persirengia kitais rūbais ar raitas. Padarom su Švilpa posėdį, nutariam užstatyti ant kiekvieno kelio pasalas tol, kol Bepirštis užlips. Uždavinį vykdome kasdien, nors sušalam ir nuvargstam, bet pasalas kasdien tęsiame. Iš karto nesiseka. Jau ketvirta diena pasalaujam visuose keliuose, o Bepirščio nesulaukiam. Kitiems prt. pritrūksta kantrybės, atsisako vykti. Kovo mėn. rytą gauname žinią, kad Bepirštis iš vakaro yra nuvažiavęs į Mažuolių km., o ar grįžo — nežinoma. Aš tuo pat metu 8 kovotojus ir išvykstu užstatyti pasalas. Vadas lieka su visais vyrais parengtyje ir, išgirdęs šaudymą, pažada atvykti pagalbon. Priartėjome netoli pasaloms numatytos vietos. Atskiriu Miškinį, Barzdiliuką ir Garnį ir jiems pavedu per mišką einantį kelią saugoti. Aš su 4 likusiais prt. nuvykstu užimti vieškelį Mažuoliai—Baisogala. Parenku poziciją ir išdėstęs vyrus išaiškinu, kad man sukomandavus „Ugnis!“, pradėti šaudyti. Vieną prt. pastatau žvalgu stebėti nuo Mažuolių km. atvažiuojančius.

Zvalgas praneša, kad atvažiuoja poriniam vežime ginkluoti. Reiškia „Bepirštis“ atvažiuoja... Padrąsinu vyrus, kad šaltai ir taikliai pradėtų puolimą, tuo palauždami priešui moralę. Gulime užsimaskavę. Pastebiu vežiku civilinį dieduką. Greta ve-

žiko sėdi uniformuotas rusas. Gale sėdi ginkluotf 2 civiliai. Nusprendžiu, kad prie pažįstamo vežiko sėdi Bepirštis. Praleidęs pravažiuot tiek, kad nekludant vežiko galima būtų imti taikinį, sukomanduoju: „nekludant vežiko, ugnis!“. Aš taikindamas uniformuotam, paleidžiu nenutraukiamą ugnį. Priešas atsišau-do... Aš nežiūrint kulų zvimbimo, iššokstu ant vieškelio ir tę-siu ugnį... Priešas atitolsta. Sukomanduoju prt. Šnabui šauti ark-lius. (Šnabas ginkluotas dešimtuku). Arklys krinta, vežikas iš-šokęs iš vežimo šaukia: „nuo pirmo šūvio Bepirštį peršovėt, Bepirštis vežime!“. Kiti 2 istribiteliai bėga prisidengdami vežiku. Sukomanduoju vežikui gulti. Vežikui atsigulus, kiti prt. apšau-do bėgančius istribitelius... Aš pribėgu netoli vežimo ir pamatau, kad Bepirštis gyvas. Paleidžiu seriją į galvą. Iš Bepirščio rankų iškrinta paruošta granata. Man liko aišku, kad paskutiniu mo-mentu taikė man mesti granatą.. Pagrindinis tikslas pasiektas, Bepirštis sulikviduotas, kiti 2 istribiteliai, iš jų vienas sunkiai sužeistas, pabėga. Savų nuostolių nėra. Lengvai sužeistas vežikas per kojos kulnį... Susirenka visi prt. prie vežimo. Tuoj pat pri-artėja palikti prie antro kelio prt. Perduodu paimtus iš priešo ginklus: 1 desantinį automatinį pistoletą, 3 granatas ir atsarginius šovinius. Ant pagalio persveriamo Bepirščio kūną ir nešame į mišką paslėpti, kad nevertą žmogaus vardo kūną nelaidotų kaip žmogų. Miške apžiūrime jo turėtus dokumentus ir kt. Uni-forma nauja, dar ką tik j. ltn. laipsnį užsisiluvęs. Patikrinome, kur pirmas šūvis kliuvęs — į nugarkaulį. Kulka neišėjusi, reiškia pataikinta iš automatinio pistoleto. Kadangi tik aš ginkluotas automatinio pistoletu, draugai sveikina mane kaip taiklų šaulį ir už asmenišką drąsą vadovaujant. Paslėpę Bepirštį po šakomis, nes tuo laiku žemė dar išalusį buvo, vykstame į bunkerį.

Priartėjus prie bunkerio, sugalvoju pranešimą vadui atlikti raportu. Sueina visi prt. į bunkerį, iš paskos nusileidžiu ir aš. Priekyje sutinku vadą Švilpą ir raportuoju: „Tamsta vade, pa-vestą uždavinį su savo skyriumi atlikau, Bepirštis užmuštas, du Bepirščio palydovai pabėgo, lengvai sužeistas vežikas, savų nuostolių nėra. Iš priešo paimta desantinis automatinis pistole-tas su šoviniais ir 3 granatos“ Vadas atsako: „Bravo, vyrai!“.

Po apylinkę nuoširdžiausių atsiliepiimų už sužvėrėjusio Be-pirščio sulikvidavimą. Man, tiesioginiam dalyviui, tai suteikia ryžto ateičiai. Be to, po tų pasalų įgaunu žymiai didesnę pasitikė-

jimą prt. tarpe.

1945 m., praleidęs Velykų šventes, aš su savo skyriu, dalyvaujant Švilpai, išžygiuoju į Baisogalos vl. Sirutiškio ir kt. apylinkes atlikti operacijų. Padarome apie 18 km. žygį. Nepratus judėti, labai nuvargstu. Apsidienavojam pas ūkininką klojime, paduodam padžiauti autus ir branavykus. Mažai teužmiegu, ir kiek pailsėjęs darome posėdį. Turime uždavinį pulti vietos ginkluotus žiaurius aktyvistus. Ginkluoti tėvas, sūnus ir dar 2 istribiteliai, kurie kas vakaras grįžta į namus nakvoti. Taip pat gauname žinių, kad vienas naktį kieme neša sargybą. Gretimoje sodyboje dar vienas ginkluotas aktyvistas (visi vietos rusai). Mūsų 10 prt. Pagalvoju: rizikuoti teks, bet tikiuosi, kad tą naktį priešas sargybos neneš ir uždavinys pavyks. Priartėjus vakarui, uždaviniui vadovauti Švilpa paveda man, motyvuodamas mano didesne patirtimi. Tas sukėlė man pasididžiavimą, bet vėl mintyje tie 4 ginkluoti, net sargyba stovi. Nežiūrint į nieką, uždaviniui vadovauti sutinku su sąlyga, Švilpai padedant. Tartiame su Švilpa puolimo planą.

Artėjame prie reikiamos sodybos. 2 prt. palieku prie sodybos, kurioje yra ginkluotas, pakartodamas: kai padegsime namą ir pradėsime šaudyti, laukite, kol pasirodys ginkluotas ir tuoj pat vietoj šaukit, o dabar užsimaskuokit. Priartėjome iki sodybos. Pasiūlau dviems savanoriais slinkti prie gyvenamo namo ir iš abiejų pusių padegti nešamas paruoštas linų puokštes (ant 3 m. kartelių linų puokštės sulaistytos žibalu). Visi prt. tyli. Tuoj pat kartoju, kad aš vykstu, kas dar su manimi vienas. Pasisiūlo prt. Snabas. Prt. išdėstau kryžminei ugniai, kulkosvaidininką pastatau, kad galėtų apšaudyti bėgantį prie kitų triobesių priešą. Primenu visiems, kad kai padegsime namą, kol nepasirodys priešas, nešaudyti. Kas iškels rankas — imti į nelaisvę. Vieną paruoštą linų puokštę perimu aš, kitą — Snabas. Kiek paėjus Šnabui paaiškinu: sargybiniui stabdant padegti, mesti į šalį ir už uždangos gulti. Jei sargybinis nestabdys, priartėti iki namo, pasirengti ir laukt komandos — degti! Aš kiek susijaudinęs, užsikabinu automatinį pistoletą per pečius, į ranką paimu pistoletą ir paruoštus degtukus, į antrą — linų puokštę. Sulaikydamas kvapą artėju prie namo. Slenkam taip tyliai, kad jautrus šuo nejaučia. Sukomanduoju — degti! Uždegę statome į pastogę ir atsitraukiame į numatytą vietą. Pradžią sekasi... Tuoj pat šoka per langą su ginklu apsirengęs vyras (matyt nemiego-

jo), pasigirsta mūsų kulkosvaidžių ugnis, kartu užverda ir kiti ginklai. Priešas atsišaudo pavieniais šūviais. Namas įsiliepsnoja, pažemėje slenka dūmų debesys, nieko negalime išmatyti. Švilpuko pagalba nutraukiu ugnį ir pareikalauju, kad pasiduotų... Neišeina niekas, priešas pradeda atsišaudyti. Mes pakartotinai apšaudom. Pastebiu grioviu slenkantį nuogą žmogų ir į bėgantį atkreipiu ugnį. Isikarščiavęs prt. Vyrukas apšaudo priešą ir nepastebi, kai prikiša prie mano ausies vamzdį, paleisdamas šūvį. Tuo užtrenkia man ausį. Priešas pabėga... Iš priešo pusės atsišaudymas nutrūksta, susiaurinam apsupimo žiedą. Įkrenta degdamos lubos ir apšviečia kambario vidų. Pasimato ginkluotas žmogus. Prt. Mažiukas žaibiškai greitai ir taikliu šūviu jį nušauna. Viduj nuo karščio prasideda granatų ir raketų sproginiai. Įsakau atsitraukti.

Iš po operacijos traukiamės net apie 20 km. Pradėjo smarkiai lyti lietus. Lijo visą naktį. Mane perlijo visur. Prieš pasiekiant mišką pradėjo stipriai snigti ir šalti. Apšalo mano ir kitų kojos ir rūbai. Kadangi pažinčių nė vienas neturime, užeiti niekur negalime. Nors jau visiškai pavargę, bet po didesnių pastangų pasiekiamo geležinkelį. Aš vos, vos spėju eiti. Einame pėda į pėdą, kad geležinkelio praeiviai negalėtų nustatyti, kiek įeita į mišką. Perėjus per geležinkelį, dar turime pereiti didelį vieškelį Gudžiūnai—Baisogala. Aš pareiškiu, kad toliau nebeįstengiu keliauti, atsisako ir kiti. Ne tik žemė prisnigta, bet ir ant eglaičių laikosi sniegas. Kurtume ugnį, bet kadangi iš vieno šono geležinkelis, iš antro — vieškelis, bandome nupurtinti sniegą nuo eglaičių šakų. Jų pasilaužę ir pasikloję ant žemės sugulame.

Negalėdami sudėti danties ant danties nuo šalčio, stengiamės kiekvienas gulti į vidų. Kiek pagulėjus šokstame palakstyti, kad sušiltume. Taip, beveik neužmigdami, sulaukėme išauštant. Dienos metu iš sausų žabų susikūrėme mažą ugnį. Dažnai pagalvoju: niekas neįsivaizduoja, kaip tenka partizanui vargingai gyventi, skaudantį šaltį pernešti... Ir vėl stumdome vienas kitą, lakstome, kad tik neperšaltume. Nežiūrint į pavojų, kurstome ugnį, pradėdame sugrįžti į normalų partizanų gyvenimą. Kadangi vieškeliu judėjimas didelis, be to priešas dažnai stato pasalas, nutariam be pavakario iš vietos nejudėti. Su šalčiu kova laimėta, atsirado alkio klausimas. Iš vakaro rūpėjo operacija — nesivalgė, dabar visų apetitas neįsivaizduojamas. Vis tik apetitą nuraminom tik temstant...

Sugrįžus gyvenimas tęsiamas bunkeriuose. Gauname pranešimą, kad yra atvykę 18 prt. iš Panevėžio apskr. Žaliosios girios ir kviečia mus į susitikimą. Pasitarę su Švilpa, paskiriame susitikimo vietą. Nuvykstam į susitikimo vietą, kur sutinkam didelę grupę prt. Iš pirmo žvilgsnio draugai atrodo, gerai, visi uniformuoti ir žymiai geriau, kaip mes, apsiavę. Iš pasikalbėjimo paaiškėjo, kad jiems vadovauja ir kartu į susitikimą atvykęs nepriklausomybės laikų kadrinis karininkas, kapitonas, slaptavardis — Kęstutis. Brolis Kęstutis tuoj pat nušviečia mus apie organizaciją ir kviečia, kad palaikytume kontaktą su jais. Aptarus ryšio reikalą, mes sutinkame, tuo posėdis ir baigiasi.

Svečiams pageidaujant, sutarėme daryti vieną kitą operaciją, kuriose numatome sunaikinti 9 ginkluotus aktyvistus. Operacijos metu brolis Kęstutis pasilieka mane prie savęs pasikalbėjimui, į operaciją nevykstame.

Saugumo sumetimais, dėl išėjusių kalbų, Mažuolių miške 11 kvartale modernų bunkerį apleidžiame. Kadangi sniegas jau baigia nutirpti, apsigyvename paviršiuje. Aš susitikime su Žaliosios prt. persišaldžiau, ko pasekoj stipriai apsergu, net iki sąmonės netekimo. Jei pabandau eiti, po keletos žingsnių krintu...

Grįžta patruliai ir praneša, kad pamiškiais vaikščiojant pastebėjo apie 15 burliokų. Vadas įsako visiems pasiręgti. Apsivelku ir aš, bet daug negalėdamas pastovėti, vėl krentu. Perduodu savo ginklą vadui, sau palikdamas užvestą pistoletą. Vadas įsako skubiai padaryti neštuvus. Ant parengtų neštuvų uždeda mane ir 2 prt. parengtyje laukia. Vilties, kad mane išneš, neturėjau. Nusistačiau, jei tektų nusišauti, šautis apsižiojus vamzdį, taikant į pakaušį... Vadas pasiunčia žvalgybą ir sustiprina sargybą.

Gyvenimas tęsiamas toj pačioj stovykloj. Pripratome radio klausytis bunkeryje. Radistas Smilga klausosi ir kasdien informuoja apie politinę padėtį. Vokiečių kariuomenė pagrindinai kapituliuoja. Pasitikėjimas fronto grįžimu išnyko. Tik man, bet ir visiems. Raminuos save, kad taip vis tiek nesitęs, tik daleidžiu, kad gali ilgai užsitęsti...

1945 m. gegužės mėn. mano sveikata kiek pagerėjo, bet rusų slankiojimas pakraščiais nesibaigia. Vadas sušaukė skyrių V pasitarimui. Aptarę, sugrįžtam į stovyklą ir sušaukiame visus partizanus. Pasiūlom apleisti šį mišką, persikeliant į Skėmių mišką. Nuomonėms sutapus, priėjome išvados: Miškinis su prie jo

priskirtais 4 prt. sudaro grandį, Žvirblis (II skyr.) pasilieka vietoje su 6 prt. Vadas, aš ir 18 prt. išvykstame į Skėmių mišką.

Birželio mėn. prt. Mauras ir kiti sudaro bloką ir be vado žinios sufabrikuoja pavojų. Tuo įžeidžia vadą. Vadui pritariau ir aš. Abu atsistatydinam iš pareigų. Po ilgų diskusijų priename išvadą rinkti naują dalinio vadą. Prt. Mažiukas išrenkamas dalinio vadu, senasis vadas Švilpa lieka tik patarėju. Padarome su Švilpa slaptą pasitarimą. Švilpa motyvuoja atsistatydinimą, kad greit nieko nebūsią, o dabar gali bet kuris vadovauti. Aš pareiškiu, kad vykstų į Krakių vl., pas ten esančius prt. — Dūdelę ir kt. Žinau, kad ten yra susijungusių daug organizacijų prt., bet prt. tarpe neturi karininkų. Aptaręs sugrįšiu. Susirenku visus savo buvusios grandies (prieš nuvykstant į Baisogalos vl.) prt.: Banginį, Stirną, Gavėną ir Žasiną ir išvykstame į Krakių vl.

Siaip taip susirandu Dūdelę, Rasą ir kt. Tarpe kitų pasitarimų į kadrinius pasiūlau j. ltn. Švilpą. Dūdelė ir kiti mano pasiūlymą mielai priima. Dūdelė, Dūlius ir kt. vykstame į Skėmių mišką susitikimui su Švilpa. Nuvykstame sutartu laiku į sutartą vietą, bet prt. Švilpos nerandame ir nesulaukiame. Kadangi man buvo žinomi miškai ir turėjau pažinčių, nuvykstame pas pirmą ryšininką į palaukį. Sužinome liūdną naujieną, kad tik man išėjus, naujai išrinktas vadas panorėjo savo pirmas dienas atžymėti. Išvykę su visu daliniu atlikti operacijų, prie kurių prisijungė dar penkiolika prt. Po operacijos apsistojo mažame miške, kur šnipo išdavimu žuvo 17 prt. Staiga pagalvoju, kad Dievas sudarė tas sąlygas mano išvykimui pas Dūdelę...

Birželio mėn. pabaigoj apsigyvenau aš ir nuo pirmų dienų mano vadovaujama grandis, Povilo Lukšio Rn, vadovaujamo RnV pavaduotojo ir TvV Dūdelės dalinio sudėtyje.

Stovykla Valatkaičių pelkėje. Anksti rytą paržygiuoja prt. Dūdelė su Imperatoriaus (Dalbogo) vadovaujamu daliniu. Jie parnešė džiugią naujieną: sudaužė Ilgizių istribitelių būstinę ir jų vadą kasijaną (sužvėrėjęs žmogus). Imperatorius ir Dūdelė sveikina mane ir reikalauja alaus už kaimyno sunaikinimą.

Už keletos dienų, vadui Dūdelei pirmininkaujant, dalinių ir skyrių vadai darome posėdį. Planas: Šaukoto miestelio 6 ginkluotų aktyvistų sunaikinimas...

Liepos mėn. pavakaryje rengiamės žygiui. Aš ir kiti apsirengiame tik su palaidinėm. Pažygiavus iš stovyklos apie 1 km.,

poilsyje gaunu iš prt. Dūdelės uždavinį su mano vadovaujama grandimi pulti Saukoto miestely 1 ginkluotą aktyvistą. Puolimą pradėti punktualiai 8 val. ryto. Pradėjo lietus lyti. Visus perlijo kiaurai... Aš susimąstęs uždavinio pasisėkimu...

Naktį apsupame Šaukoto miestelį, užsimaskuojame ir laukiame 8 val. ryto. Laukiant kyla įvairios mintys: gal kas pastebėjo, įspėjo aktyvistus ir jie gali laukti pasirengę? Vėl galvoju, kad jei nepavyks man su 4 prt. įsiveržti, prašysiu talkos. Teka saulė. Mes užsimaskavę vėjiniame malūne. Vėjas stiprus. Esame perlyti, todėl iš šalčio kalename dantimis. Aštunta valanda dar toli. Sujudėsi, gali susibaldyti. Matau, kad nuo sušalimo prt. Tarzanas ir prt. Krivis net pamėlynavę. Pagaliau atėjo aštunta valanda. Vos ginklą išlaikau nuo sušalimo. Skubiai bėgam į paskirtą uždavinį. Kadangi buvo apie pusę km., kol priartėjome, sušilome. Iš lauko duris randu neužrakintas. Iš koridoriaus į aktyvisto kambarį bandau įeiti — užrakintos. Duodu pečiu į duris ir įvirštu į kambarį. Iš lovos pašoksta nuoga mergaitė. Jai įsakau gulti. Prie lovos randu šautuvą. Per kitas duris įeina prt. Tarzanas. Klausiu mergaitės, kur seniūnas? Atsako, kad išėjo. Griežtai paklausiu šeiminkės, kur seniūnas? — pakartoja tą patį. Darome smulkią kratą. Po kiek laiko kiti prt. atvaro mūsų ieškomą seniūną.

Grįžtame su gera nuotaika, užmiršdami apie sušalimą, statydami klausimus buvusiems ginkluotiems aktyvistams.

Rugpjūčio mėn. pradžioje lietus lyja per dieną. Negalime įvykdyti numatyto iš esamos stovyklos išsikėlimo. Pavakaryje apstojus lietui, kiti draugai išvyksta išrinkti naujos stovyklos. Esamoje stovykloje seniai stovime, dar prieš Šaukoto puolimą, be to takai išsimynė. Grįžta šlapi draugai ir pareiškia suradę naują vietą stovyklai. Visi aptarę, kad šią naktį turi grįžti Rasas ir Krivius sveikata pagerėjusi (iš po Šaukoto operacijos persišaldė, 39 laipsniai karščio), be to didelė rasa, tai nutarėm keltis rytoj. Lietaus išvarginti visi užmiegame mirtinu miegu... Sargybinis: „Kas?“, vėliau vėl pakartoja „Kas?“. Visi šokstame iš miego, griebiamo už ginklų ir, apleidę guolius, išsidėstom pelkėje (apsistojimo vieta didelėse švendrėse). Pasigirsta balsas: „švlesiausias Rasas, nebijokit!“. Rasas ir kt. prt. grįžta iš Ap, parnešdami spaudą ir kt. Sutikriname, ar visi ginklus buvo paėmę ir juokaudami, kad šilčiau būtų, sugulame į guolius. Klausomės naują spaudą ir kt. Dar saulei netekėjus, virėjas pasilieka virti

pusryčius, o kiti ramiai užmiegame gaivinančiu rytiniu miegu...

Aš, pusiau miegodamas, girdžiu pasikartojantį balsą „kas?“. Galvoju, ar nebus sugrįžęs prt. Tėvas su kitais. Kartoja „Kas?“ (klausia vis patylomis), kad bereikalingai neišbudintų miegančių prt. Trečiu klausimu „kas“ Vyr'ai... užverda pragariška priešo ugnis ir šauksmai ura. Aš parkrentu išgrįsto rajono viduryje. Nesulaukdamas komandos atidengiu vieną seriją į priešą. Vėliau pilvu prišliaužiu prie guolio, paimu atsargines apkabas, diržą bei granatas. Priešas šaudo pragariška ugnimi ir komanduoja: „pirmyn, pirmyn“... Nors pirmas atsigulimas, atsišaudymas ir apkabų paėmimas buvo žaibiškai greitas, bet pastebiu, kad stovykloje aš tik vienas, o rusai, darydami perbėgimus vis artėja. Darydamas perbėgimą, nesulaukdamas komandos sukomanduoju: „nebėgti, atsišaudyti!“ Pasigirsta iš mūsiškių balsas: „tik traukimės!“ Darant perbėgimą pastebiu 2 prt. apvirtusius... Negyvi... Pasikartojantis balsas pirmyn ir pragariška kulkosvaidžių ugnis bei balsai ura, sukelia neįsivaizduojamą triukšmą. Nuo pušaičių apie mane laksto žievės, zvimbia kulkos... Prisiveju prt. Krivį, kuris per samanas ir dumblą vos paeina, bet šautuvą nešasi... Su krintančiom ašarom iš akių prašosi nepalikti (smarkiau negali paeiti dėl to, kad serga). Stumdamas jį su viena ranka, sakau jam skubėti. Priešas aptilo šaudęs, bet jaučiasi, kad vežasi. Palikti prt. Krivį... Per dumblą panešti neįmanoma, be to ir aš vos kvapą teatgaunu. Vėl pasidaro gaila, nes jis ginkluotas paprastu šautuvu ir šovinių atsargoje nepasiėmęs. Vėl kyla mintis: žūsim abu. Šaukiu: — Skubėkim! Krivis surinka: — rusai, šuo! Atsi-gręžęs į priešą prieš save pamatau rusą ir girdžiu nuo pirmo šūvio girdėtą balsą: „Čia automačikas, pirmyn, rebiata, pirmyn!“ Šuo drasko mano šlaunis... Nekreipdamas dėmesio į šuns kandžiojimą už 5—6 m. matau viso puolimo vadą — kapitoną, kuris paleidęs šunį, keikdamas žvėrišku balsu, kabinasi nuo pečių desantinį automatinį pistoletą. Matosi, kad nori mane, besiritantį su šunimi, prisvaiginti ir paimti gyvą. Aš akimirksniu, nekreipdamas dėmesio į šuns kramtymą, leidžiu ilgą seriją į kapitoną. Kapitonui iškrinta ginklas, rankom griebiasi už krūtinės ir krinta. Ekvėk nenutraukdamas seriją atkreipiu į šunį. Šunies galva ištykšta mano akyse. Šaunant šunį pastebiu atbėgančius 5 rusus ir pasuku seriją ta kryptimi. Rusai sugula už uždangų... Tuo kart darau perbėgimus ir galvoju, kokioje pelkėje teks žūti. Baisu... Pirmą perbėgimą darant minėti 5 rusai mane stipriai apšaudo.

Pajutau blauzdoje skausmą... Antrą perbėgimą darant, priešas neapšaudo. Prisiveju Krivį, kuris ištaria: — ar dar tu... Aš surikau: — skubėkim! Vėl stumi Krivį. Pastebiu priekyje... bet — savi. Priartėju. Prt. Gavėnas guli... Stirna ir Banginis stebi aplinką. Gavėnas atsisėda ir prašo manęs, kad nepalikčiau. Stirna duoda man bintų aprišimui sutrupinto Gavėno rankos kaulo... Aptvarkęs sukomanduojau: — Gavėnas ir Krivis paskui mane, Banginis ir Stirna iš paskui ligonių... Perrišdamas kiek atgaunu kvapą. Dabar prie savęs turiu 2 rimtus kovotojus, nuotaika gerėja... Pažvelgiu į savo ranką — ant jos kompasas. Galvoju mesti žemėn — negarbinga. Laikyti vėl negerai, nes, jei nušaus, matys, kad aš vadovavau. Vėl kilo mintis, kad per mažas įtariamas — nemesiu. Apleistoje mūsų stovykloje girdisi įvairūs kelsmai ir pavlenis šaudymas. Daug kartų girdėtas žodis „pirmyn“ nesigirdi. Galvoju, turbūt jų vadą nušoviau, o tie, kurie iš paskui vijo mane, radę vadą nušautą, liko moraliai pritrenkti. Be to, gal savo vadui bando pagalbą suteikti. Galvoju — nieko nepadarys, nes iš arti ir ilgą seriją suvariau...

Nuotaika dar prislėgta, nes priekyje čia pat keliukas, kurį mes privalome pereiti. Aišku, bus apstotas, bet kadangi kito kelio nėra — žygiuojam. Galvoju, priartėsim atsargiai... Jau keliukas, išdėstau vilnimi, ligonius iš užnugario ir šokame... — laimingai. Paėjus kiek abu ligoniai prašo pailsėti. Nors pilnai įsitikinęs, kad priešas atsiveja, bet tankesnėje vietoje susėdame. Krivis priartėjo prie manęs ir pareiškė: „gelbėdamas mane, vos nežuvote“. Sujaudintas pažvelgiau į Krivį, pagalvojau apie jo teisingą pasisakymą, bet jam nieko neatsakiau. Išreikšdamas padėką savo ginklui, ginklą pabučiuoju. Iš lengvo, neskubėdami, vėl traukiamės. Eidamas galvoju, koks aš laimingas, kad paėmiau visą apginklavimą. O tu mano, mašinka, mašinka. Tvirtai spaudžiu ją prie savęs. Jei nebūtum tu veikusi, savo mirtį mačiau tikrai. Nuo priešo atsipalaidoję apie 3 km, susėdame. Apžiūriu aš savo sužeidimus. Šuo užpakalinius šlaunų raumenis dantimis suraižęs gerokai. Kraujas kaip ir apstojo bėgęs, bet žaizdos rišti nėra kaip. Truputį skauda blauzdą. Atraitau kelnes. Maža skylutė, bet ne kulkos, nes pailga, lyg peilio smaigaliu įdurta. Paspaudus skauda, kraujas nebėga. Užsirišęs blauzdą stebiu, kaip jaučiasi abu ligoniai. Nors esame visi pritrenkti, bet nuotaika gerėja. Jau ir nusijuokiam iš kai kurių pergyvenimų...

Sutemus užeiname pas pirmą gyventoją. Šis praneša, kad la-

bai daug rusų po kalmus. Ten, kur mums reikia pereiti, stovi 2 kariškos virtuvės. Paėmę porą švarių rankšluosčių /apsirišimui, išžygiuojame. Kadangi numatyta tašką reikia pasiekti, lenkdamis p... nėtąs virtuves, kelionę tęsiame. Gerai žinau, kad kai sustings mano ir Gavėno žaizdos, toliau žygiuoti negalėsime...

Į antrą dieną priartėjom prie Gudžiūnų miestelio. Rugiuose laukiam vakaro, nes vakare gydytojas suteiks pagalbą. Gudžiūnuose pasigirsta smarkus šaudymas. Kas būtų... Vakare šeiminkai praneša, kad buvo laidojamas rusų kapitonas. Kartu į tą pačią duobę, atskirame karste įdėjo jo šunį. Pasakojo, kad jie atvežti nuo Grinkiškio—Giedraičių, kažkokių pelkių. Žuvo mūšyje su partizanais. Dedant jį ir šunį į duobę, saljutavo. Taip pat pasakė, kad labai gailėjo šunies...

Sugrįžtam į Vaitiekūnų apylinkes. Aptarę numatome, kad be slėptuvių neįmanoma pagyti, o jų neturime. Priėjome išvados, kad Krivis vienas vyksta į savo kraštus, o aš irgi vykstu pas pažįstamus. Gavėną vedasi abu jo broliai... Sutemus, vos judėdamas, žygiuju pas numatyta dieduką. Galvoju eidamas apie sužeidimą nieko nesakyti, nes nepriims — bijos...

Po mėnesio šuns įkandimai apgijo, tik blauzda baisiai skauda ir sutinusi. Po kiek laiko paaiškėjo, kad buvo sprogstamos kulkos skeveldra įstrigusi, kuri su pūliais išėjo. Gydymas užtruko ilgai, nes gydymo sąlygos buvo blogos...

Partizanų žuvmis ir žmonių į Sibirą vežimas ne tik mane moraliai pritrenkė, bet ir visus gyventojus, todėl apie geresnes sąlygas gydymui nebuvo kada ir pagalvoti. Gaunu pranešimą po pranešimo, kad kai mane sužeidė, žuvo Izidorius, Perkūnas, Švilpikas ir Naujokas. Be manęs ir Gavėno dar 3 sunkiai sužeisti. Iš kautynių ištrūkę draugai ant rytojaus dar turėjo ginamas kautynes, kuriose žuvo mano pirmų dienų bendražygis — Žąsinas ir Pempė. Dėl susidariusių aplinkybių, Dūdelė paimtas gyvas, kartu su juo Bielskis, Krivis, Tėvas, Tarzanas, Dūlius ir kiti stojo (legalizavosi). O Dieve... Skaičiuoju, kas esame atlikę? Tik 3 mano pirmų dienų draugai ir Rasas, kuris sužeistas. Tai nelaimingiausias laikotarpis. Gaunu iš mano grandžiai priklausiusių laiškų. Jie taip pat galvoja stoti. Skubiai, susijaudinęs rašau griežtai draudžiantį stotį laišką. Taip pat primenu, kad aš nestočiau...

45.11.10. pereinant iš vieno dieduko pas kitą, naktis visai tamsi, nepašalę. Matosi tik blizgantis vanduo. Kadangi einu laukais,

kelionė nesiseka — nuklystu... Įsitikinu, kad aš atėjau net į Parkarklių kaimą. Krakės čia pat. Traukiuosi nuo Krakių miestelio, bet kol iki gerai žinomų vietų atsitrauksiu, laikausi vieškello, bijodamas vėl nuklysti. Jaučiu, kad priekyje kas šnabždasi... Su-
stoju. Tuoju pat rusų kalba paklausia: „Kas toks?“ Bėgu į šoną. Į mane atidengia stiprią ugnį. Krintu ant žemės ir atidengiu į prieką ugnį. Priešas komanduoja apsupti. Pa-
bėgu į kitą vietą ir vėl atidengiu ugnį. Jaučiu, kad aš jau per-
šautas per kojos blauzdą. Pajudinu — juda, reiškia nelabai. Prie-
šas sukomanduoja: „atsargiai, ne vienas“. Aš vis dar apšaudau. Pakilęs bėgu be prigulimo. Kadangi raketom nebuvau apšvies-
tas, nes neturėjo, man išėjo į laimę. Pavyko apgauti, nes kai po pirmo apšaudymo staiga pakeičiau vietą, priešas sudarė nuo-
monę, kad aš ne vienas — nesivijo... Atitolęs įsitikinau, kad mano koja mažai kliudyta — nuotaka pagerėjo. Skubu į numa-
tytą apsistojimo vietą. Atstumas pakankamai didelis, todėl ma-
nęs amblava nelies. Nutariau apie įvykį šeiminkams nesakyti, nes ir taip jie baugūs, o kai pasakysiu, gali ir nepriimti...

Taip begyvendamas, pavieniui po urvus landydamas, sulau-
kiau žiemos. Užėjus velniškiems šalčiams, kadangi užsiklojimo gero neturiu ir vėjas per šiaudus kiaurai eina, kenčiu didelį šaltį. Į kambarį nueiti nėra galimumo, nes yra tarnaitė. Be to, antros šeimos reikia griežtai saugotis. Kai visi sumiega, nueinu į tvartą po arklių ėdžiomis ir atsigulu ant kaistančio mėšlo. Šlapgaris ir degantis mėšlas įkyriai degina šoną, o antras šonas šąla. Bet vis geriau, kaip daržinėje. Laisvai užmigti bijau, nes galiu pamigti. Žinau, kad rytą ateis ne mano šeiminkai, bet kurių aš saugujuos. Todėl nuo pirmo, daugiausiai nuo antro gal-
džio sugiedojimo (neturėjau laikrodžio), bėgdavau į daržinę ir įlisdavau į savo urviuką. Taip ir ėjo vispusiškai apsunkintos dienos...

1946 m. rugpjūčio mėn. pavyksta susitiksi su prt. Margiu, Rasu, Paukščiu, Paleckiu ir kitais. Žygiuoju su jais kartu, įdo-
maujuos, kaip jie gyvena. Atsako, kad liūdnai. Siūlo įsitaisyti dokumentus ir gyventi dalimi kaime, kitą laiką mieste. Prt. Mar-
gis jau turi dokumentus. Mane paveikė liūdnai. Galvoju, kad geriau būčiau nesuėjęs...

Rugsėjo mėn. 9 d. nuvykstu ir apsigyvenu su kitais prt. Zem-
biškio miške, „Šilinio“ stovykloj“. Nuotaka gerėja, prt. daug, įvairūs pokalbiai ir anekdotai. Įvykdom įvairių operacijų.

Spalio mėn. priartėjame prie Pašušvio miestelio. Tikslas sunaikinti 3 ginkluotus aktyvistus.

Aš su prt. Rageliu užimu vieškelį Grinkiškis—Pašušvys, kuriame nutraukiame telefono laidus ir stebime, ar nepasirodys nuo Grinkiškio priešas. Uždavinys vykdomas. Ginkluoti aktyvistai, laiku pastebėję prt., atidengia ugnį. Prt. atsako tuo pačiu.

Staiga, netikėtai užbėga ant mūsų aktyvistas, kurį sulaikom. Atbėga prt. Rasas ir kviečia Ragelį prie atsišaudančių aktyvistų.

Aš pasilieku prie areštuoto aktyvisto vienas ir jį saugodamas, stebiu nuo Grinkiškio priešą. Pastebiu, kad areštuotasis stebi mane ir laukia momento bėgti. Naktis tamsi, aktyvistas paguldytas ant žemės išskeistom rankom. Nuo Grinkiškio smarkiai atvažiuoja vežimas. Tuo pasinaudodamas aktyvistas šoka ir priguldamas bėga. Aš žaibiškai atidengiu jį ugnį ir nušauunu. Kautynės miestelyje tebevyksta. Iš atsišaudžiusių aktyvistų vienas nušautas, kitiems pavyko pasislėpti.

Spalio mėn. 10 d. išvykstame į Žalginio mišką, iš kur aš, Rasas ir Paukštis išvykstame žiemą leisti į Vilniaus kraštą — Juodšilio kurortinį miestelį. Nuvykus, nors ir turiu dokumentus, bet įsirengiu slėptuvę ir vietos gyventojams nesirodau. Paukštis ir Rasas gyvena viešai, dokumentų priedangoje. Mano brolis juos įregistruoja savo darbovietėje. Kartu bendraujame ir su kita grupe, gyvenančia Vilniaus mieste ir Kaune. Darome įvairius planus veiklai išplėsti. Prie mūsų veiklos dar prisideda 3 inžinieriai ir viena ryšio reikalams mergaitė.

1946 m. lapkričio mėn. visos grupės atvykstam į savo rajoną daryti operacijų. Sutartą dieną susirenkame Lentvario geležinkelio stotyje Margis, Smilga, Mauras ir kiti. Rudžiūnų stotyje sutartoje vietoje susirandame iš Kauno atvažiavusius Inkarą, Negusą ir kitus. Jau mes „avantiūristai“ savo veikimo rajone esame visi.

Cia gauname žinią, kad po 3 dienų bus puolami Trankinių aktyvistai. Mūsų taikon nekviečia, todėl priešo suklaudinimui tą pačią naktį kaiminystėje atliekame operaciją. Sekančią naktį traukiamės į Devinduonių km. ir ten numatome atlikti rimtesnę operaciją, nes, pagalvojus apie Trankinių pasisekimą, kyla ūpas. Be to žinome, kad apie Trankinius yra likusių žiemavoti. Žinome, kad mūsų padaryta operacija nukreips nuo ten priešo dėmesį...

Atvykus pirmas uždavinys sunaikinti 2 ginkluotus aktyvistus, abu energingi. Priartėjame prie sodybos. Šviesa dar dega.

Tuoj pat, kaip buvo iš anksto numatyta, aš su Smilga puolu prie lango — užuolaida... Aš akimirkoje išmušu stiklą ir nutraukiu užuolaidą. Sukomanduoju kambaryje esantiems nejudėti! Priešas bėga prie ginklo. Paleidžiu seriją. Per antrą langą paleidžia seriją Smilga. Kambaryje užgeso šviesa, visur tamsu, tylu. Pasigirsta dejavimas... Vienas aktyvistas nušautas, o antro namie nesurandame. Vykstame į nurodytą vietą ieškoti. Vakaruškos... Netikėtai išeina du vakaruškų dalyviai. Juos sulaikius paaiškėjo, kad vienas iš jų mūsų ieškomas aktyvistas — komjaunuolis. Surišame rankas ir ant vadelių vedamės į sekantį kaimą, tikslu paimti trečią sužvėrėjusį aktyvistą. Deja, jo neradome namuose. Po to dar padarėme neįžymių operacijų ir skubame į Montviliškio geležinkelio stotį tikslu, važiuoti į savo sustojimo vietą. Priekiniai žvalgtai pastebi kažką judant. Pasukam į šoną ir sugulam. Kai priartėjo matom, kad istribitelių gauja skuba į įvykio vietą. Praleide istribitelius, tęsiame savo kelionę. Rasas važiuoja į Kauną su kitais prt. pasisvečiuoti. Aš su Paukščiu važiuoju į Juodšilius.

Už savaitės grįžta iš Kauno Rasas, kuris pareiškė, kad partizano Vingio prašomas, nurodęs mūsų gyvenamą vietą ir pakvietęs Kūčių valgyti. Aš ir Paukštis Rasui pareiškėme nepasitenkinimą. Kažkokio instinkto veikiamas, siūlau apleisti esamą vietą. Rasas ir Paukštis pasiūlo nors šventes praleisti...

Guodžio mėn. 25 d. į svečius atvažiuoja prt. Margis ir Teodoras. Teodoras pratęsia mūsų dokumentų galiojimo laiką (jie visi juda laisvai, viešai, aš sėdžiu ištiesai kambaryje, niekam nesirodau). Išleidžiame vieną numerį „Katiušos“, sudarome žuvusių prt. sąrašus, padarome nutarimą, kad kiekvieną mėnesį, ne mažiau vieną kartą, važiuoti į savo judėjimo rajoną, tikslu padaryti operacijų ir kt.

Guodžio mėn. 27 d. rytą Rasas išeina į darbovietę. Kambaryje liekame: aš, Paukštis, Margis, Teodoras ir šeimininkė. Per retą lango užuolaidą matome ateina du aukšto ūgio civiliai apsirengę vyrų. Juos atveda direktoriaus (mano brolio) tarnaitė. Kadangi dieną ir naktį durys prancūzišku raktu užrakintos buvo, Paukštis pašoksta kalbėdamas: „turbūt mane kviesti į darbą ateina“ ir išeina jų pasitikti. Lauke prieš duris Paukštį sutinka nepažįstamieji. Abu nepažįstamieji laiko klėsenėse rankas. Pasisveikindami nusilenkia. Prašo Paukščio, kad jis nuvestų juos pas direktorių. Paukštis, prie jo greta vienas nepažįstamas eina,

iš paskui antras nepažįstamasis ir tarnaitė. Tai viską matome. Margis, nežinodamas aplinkos, juokiasi. Aš įtariu ir skubiai pasiunčiu šeimininkę pažiūrėti prie kontoros, nes per pušyną nesimato. Nubėgusi kiek, šeimininkė atbėga atgal ir praneša, kad vėl tie patys 2 ateina. Įsakau pasirengti. Mano kailinius Paukštis išsinešė, todėl neapsirengęs griebiu už pistoleto ir atsarginių šaudmenų, atidarau iš antros namo pusės langą. Pats pirmas, iš antros pusės Margis ir Teodoras išbėgame į pušyną. Kas čia darosi? — klausia Margis. Atsakau, kad išdavystė. Dar įsitikinimui sugalvojau uželti pas vieną lenkaitę, kuriai tik atvažiavęs buvau pasirodęs ir jos paprašyti nors kailinius, nes aš tik su švarku, basomis kojomis įsistojęs į šliures ir be kepurės. Be to, jos prašysim, kad išžvalgytų... Mūsų nusiūstas žvalgas į nurodytą vietą nesugrįžta — reiškia, sulaikyta. Pavojus rimtas, skubiai traukiamės. Traukiantis pastebim ginkluotus rusus, kurie supa mūsų gyventas vietas...

Atitulus Margis siūlo eiti į Vilnių, nes matosi, kad išdavė ar įtarė. Kviėčia pas juos pabūti porą dienų, žada parūpinti aprangą. Kadangi šaltis labai didelis — apie 18° C laipsnių — kilo rūpestis dėl aprangos. Taip pat kyla rūpestis apie į Kauną išvykusią mūsų ryšininkę, kuri už poros dienų turi sugrįžti. Be to mano, Raso, Paukščio, Smilgos ir kitų ginklai sudėti apie Gudžiūnus. Juos Paukštis ar Rasas gali būti priversti išduoti. Tai viską peržvelgęs atsisakau nuo jų ir skiriamės. Prieš išsiskiriant perduodu savo 7,65 mm pistoletą (nes jis neturėjo), sau palikdamas 9 mm AF. Atsisveikinus, paprašau jų pastovėti sargyboje, kol aš iš priekyje esančio ūkininko gausiu kepurę. Pasiverčiu visai girtu, įeinu į kambarį ir prašau kepurės. Duoda man su kiauru pakaušiu ir sako: „girtuokliui bus gera, nes vėl pamesi“. Pagalvoju, kad tikrai bus gera, nes kuzirkas matysis, vis vien mažesnis įtarimas“. Išėjus pamoju Margiui ir Teodorui ranka ir kiekvienas žygiuojame savo keliu.

Temsta. Pasiekus geležinkelio stotį ir neilgai laukus ateina traukinys. Eidamas galvoju, kad į stotį neisiu, nes kaip artimiausioje stotyje gali manęs laukti. Priėjus stotį, kur taip pat pušynas, už pušų užsimaskavęs laukiu traukinio. Kojoms ir rankom šalta, bet dar pakenčiama. Ateina traukinys. Pamačiau, kad istribiteliai tikrina visų įlipančių dokumentus. Aš pabėgu važiuojama kryptimi prie bėgių ir laukiu. Važiuojančiam traukiniui pagauanu už vagono rankenos ir užšoku ant laiptelių. Galvoju, kad privažiavus Lentvario stotį turėsiu laukti, nes šis traukinys yra

tik tarpmiestinis ir toliau neina. Man reikiamas traukinys ateis tik už dviejų valandų. Važiuodamas galvoju taip pat neiti į stotį. Lentvaryje taip pat labai didelė stotis. Joje randu labai daug žmonių. Įsimaišau į žmonių minią, įeinu į stotį, kuri labai apšviesta elektros. Maskuoju savo kojas, o kepurė, nors ir kiaura, bet nieko: dar ir daugiau tokių yra. Nusiperku bilietą iki Gudžiūnų. Sulaukęs traukinio, bandau įsibrauti į vagoną. Palydovė neleidžia, motyvuodama vietų nebuvimu. Užšokęs ant kito vagono laiptelių, laikydamasis į rankeną, važiuoju. Važiuojant vėjas velniškai didelis, kartu ir šaltis. Numatau, kad neišsilaikysiu. Stotyje perbėgau prie kitų vagonų, — visur tas pats. Kelionę tęsiu ant laiptelių. Traukiniui einant randu išmuštą langą ir jausdamas, kad šaltį nepernešiu, per jį įlendu. Randu tuščią koridorių. Įsimaišau tarp žmonių ir važiuoju. Pravažiavęs Dotnavos geležinkelio stotį, aš vėl išeinu ant laiptelių, nes traukinys Montvilišky nesustoja. Nedavažiavęs Gudžiūnų apie pusę kilometro, kai traukinys susilpnino greitį, šoku nuo laiptelių ir keliatą kartų apsiverčiu. Žvyras apraižė rankas, bet kitom kūno dalim nepakenkė. Stotyje matau elektros lempučių švaistantis. Įtariu, kad tai tikrinami išlipusių keleivių dokumentai. Pamatęs šį vaizdą, susilaikau nuo numatyto plano — neinu prie ginklų. Pirmiausiai žygiuoju išsiaiškinti, kas per padėtis.

Sužinau, kad Moralis-Vingis ir Imperatorius-Dalbogas 49.12.24. Labūnavoje pasidavė priešui gyvi ir išdavinėja. Paaiškėjo, kad mus sublizgino Raso patikėtinis — Moralis. Kartu sužinau, kad tą sodybą, kurioje sudėti mūsų ginklai, apgulę priešai nuo 49.12.24. Reiškia, jei nebūčiau pastebėjęs stotyje tikrinant dokumentus, einant ginklus paimti būčiau žuvęs. Skubiai siunčiu žmogų įspėti mūsų ryšininkę ir Vilniuje esančius partizanus.

Deja, gaunu žinių, kad Margis, Teodoras ir ten buvęs Smilga, jų bute tuo pačiu metu, buvo laukti ir nuo mūsų išsiskyrimo tiesiog pateko į priešų rankas. Man paaiškėjo, kad Moralio prašymas Raso Kūčias valgyti kartu, buvo Judiškas prašymas, iš anksto sufabrikuota išdavystė. Reiškia, aš išsisukau iš 4 paruoštų ir apstatytų pinklių. Bet, deja, netekau artimiausių draugų: Raso, Margio, Smilgos, Teodoro, savo brolio ir dar 3 inžinierių. Tai skaudžiausias mano pergyvenimas.

Po visų pergyvenimų susirandu savo pusbrolių — prt. Baublių. Jo slėptuvėje leidžiame žiemą...

Zinodamas, kad Povilo Lukšio branduolys — Poviliukas-

Ragelis dar laisvas, susirišu su juo ir perduodu jam žinią apie Moralia ir Dalbogo judiškus išdavimus. Taip pat sužinau, kad ir Poviliukui Vingis metė kilpą, bet nepavyko sunaikinti.

1947 m. balandžio mėn., tik sniegui daugumoj nutirpus, pagerėjusia nuotaika vykstu su Baubliu susitikimui su kitais prt. Po 3 dienų susitinkame Kęstučio Ap Savanorio Rn Rykštės dalinio prt. Puškiną-Vingelą, Vytautą, Gaidį-Galinską ir kt. Už poros dienų susirandu savo šefą — Povilo Lukšio Rn vadą — Poviliuką. Kartu su vadu apsigyvename Rykštės dalinyje. Ten gyvendami darome nutarimų surinkti likučius ir atstatyti Povilo Lukšio Rn. Poviliukas mane skiria savo pavaduotoju. Pagalvojau, kad man paveda atsakingas pareigas, net RnV pavaduotoju.

Balandžio mėn. nematydamas iš savo vado pažangos, o vis pasikartojantį nugėrimą, nutariu įsijungti į Kęstučio Ap, Savanorio Rn JU kuopą, o iš ten daryti žygių prijungti likusius Povilo Lukšio Rn prt. ir jai priklausančias ribas. Apie tai sužinojęs Poviliukas iš karto griežtai užprotestuoja, bet vėliau apsimsta. Laikinais einas Rykštės dalinio vado pareigas Galinskas vadovauja daliniui. Dalinyje jaučiamas organizuotumo trūkumas. Ne per daug simpatizuoju ir naujoje vietoje prisijungęs...

Bendru nutarimu birželio mėn. puolame Uturių spirito varyklą, kur numatyta nuginkluoti ten esančius aktyvistus ir konfiskuoti ūkinių gėrybių... Operacijai vadovauja Povilo Lukšio Rn vadas Poviliukas. Išvakarėse priartėję prie spirito varyklos, sekančią dieną leidžiame spirito varyklos krūmuose. Poviliukas sudaro puolimo planą ir pasiūlo savanoriams, civiliai persirengusiems, dviese nuvykti į spirito varyklą ir ten nuginkluoti varyklos direktorių ir 3 darbininkus. Tai atlikti reikia saulei leidžiantis. Visi prt. tyli. Pasiūliau aš. Prie manęs pasiūlo Puškinas-Vymantas. Dar reikia trečio, kuris liktų kieme sargyboje. Trečiu pasiūlo Jūreivis-Vytautas.

Saulė leidžiasi. Persirengiu grynai civiliška uniforma. Savo AF, kaipo garantuotą pistoletą, užsikišu už kelnių juosmens, skolytą parobelį įsidedu į kišenę. Susikabinam su Puškinu ir pasiverčiam girtais... Iš paskui triukšmaudamas eina Vytautas. Vieškeliu artėjame triukšmaudami ir dainuodami prie tikslo. Staiga iš varyklos išeina ginkluotas istribitelis... Vytautas liekasi, Puškinas suabejoja. Aš persiorientuoju, kad eiti reikia. Pradedu dainuoti ir einu. Kartu į ranką įsikibęs eina dainuodamas Puškinas. Vytautas pasiverčia girtu ir liekasi. Itribitelis mus

itaria — nustoja ėjęs. Vėliau peršoka per griovį ir tolsta nuo mūsų. Tai matydamas aš sušunku: „Ei, draugas, gal išgerti turi?“... Ir vėl nekreipdami didesnio dėmesio, triukšmaudami su Puškinu, tarpais dainuodami, artėjame. Itribitelis patiki mus, kad girti ir juokaudamas stovi. Virstuliuodami peršokame per griovį ir artėjame prie istribitelio, bet jau nesusikabinę. Priartėjus prie istribitelio, žaibiškai atstatydamas abiejose rankose po pistoletą sukomanduoju: „rankas aukštyn!“. Itribiteliui surišame rankas ir perduodame Vytautui. Mes įstojam atgal į vieškelį ir skubam į varyklą (apie 300 metrų). Vėl apsimetame girtais ir artėjame prie varyklos. Širdis pradėjo truputį virpėti. Gal pastebėjo ceremonijantis su istribiteliu? Staiga persiorientuoju, kad dabar ne laikas apie tai galvoti. Triukšmaudamas drąsiai lipu į antrą aukštą, o iš paskui Puškinas. Įeiname į nurodytą kambarį. Kambaryje 5 vyrai. Sukomanduoju rankas kelti aukštyn. Tą patį pakartoja ir Puškinas ir prieš juos ištiesiam 4 pistoletus. Pasiduoda... Tuoju puolu į kambarį, kur sudėti ginklai. Įbėgu — tuščia. Suimu ginklus: automatinį pistoletą ir keturius paprastus šautuvus ir saviškiams duodam ženklą, kad varyklą užimtą...

Liepos mėn. dalinio vadas Galinskas, dėl man tuo laiku nežinomų priežasčių, kviečia vykti į susitikimą, kuriame bus Kęstučio Ap SA-JUV — Rimantas.

Susitikime brolis Rimantas man pasiūlo to dalinio vado postą. Kadangi aš ištiktas netikėtumo, be to, kadangi atsikėlęs iš kitos Rn, nenoriu — nepasitikiu savo mažai tam dalinij įgyvendintu autoritetu. Paskyrimą teko priimti. Pradedu dalinio vado pareigose dirbti. Aš prie raštinės organizuoto darbo nepripratęs, nes pas mus daugiau žodžiu vadovaujamas ir didesnis palaidumas. Man pirmos dienos buvo gan sunkios. Kadangi Kęstučio Ap esantieji org. vn-tai organizaciniai stovi žymiai aukščiau, pajuntu didesnę atsakomybę, kartu reikėjo didesnio susikaupimo dalinio vado poste... Kiek sugebu, dirbu ir dėka brolio Rimanto broliško bendradarbiavimo ir nuoseklaus aiškinimo pritaikau savo veiklą ir čia.

1947 m. liepos mėn. Paliepių miške 11 kvartale stovykloje esame dviese: aš ir Plankis. Tik pavalgę pietus sugulame saulės spinduliuose ir kalbamės. Gilumoje miško išgirstame įtartina trakstelėjimą. Pakylame. Plankis, pabėgęs iki palapinių, pastebi rusus. Patylomis surinka, kad rusai! Žaibiškai griebiu išdėstytus

įvairius daiktus ir ginklus. Dar sugrįžtu ir pagaunu batus. Basas, laikydamas glėbyje viską, bėgu link palaukio. Skubiai užsimaunu batus, tuo momentu Plankis, pamojęs ranka, bėga į palaukę. Perspėju, kad veržtūsi į gilumą, bet jis nepaklauso. Pasigirsta triukšmas ir pragariška ugnis. Aš užvestu ginklu bėgu gilyn į mišką. Paklausau, čia pat atitrata... Atsigulu, užsimaskuoju. Priekyje matau artėja išsidėstę vilnimi, 3 burliokai. Vienas tiesiog į mane. Paskutinis momentas — šoku, kartu atidengiu ugnį. Priešas, netikėtumo sužiktas, slepiasi už uždangų. Aš apšaudau ir vis bėgu. Nubėgus į burliokų užnugarį, mane pradeda apšaudyti. Su Plankiu kautynės tebeverda. Aš atsipalaiduoju nuo priešo. Kiek išsikarščiavusiai bėgu be orientacijos. Stabtelėjęs pajaučiu, kad aš sugrįžau prie stovyklos, nes girdžiu burliokų didelį šnarėjimą. Metuosi į vidurį kvartalo. Daugiau pabėgęs ir radęs tankynes, klausausi. Nieko nesigirdi, išskiriant pavienius šaudymus stovykloje ir palaukėje. Galvojau laužtis iš esamo kvartalo, bet jausdamas, kad kvartalas stipriai apstotas, nutariu gerai užsimaskuoti ir vėl laukti, kol užlips, turėdamas galvoje prisileisti prie pat, kad bent vieną nušaučiau. Likusieji manęs nesivys. Pažvelgiu į kasetę. Aš, būdamas naujose pareigose, esu gavęs daug raštų, o išlikti visai nesitikiu — tiek burliokų daug... Skubiai išsiimu visus raštus, sugnaibau, suplėšau ir kiekvieną saujelę atskirai į žemę užkasu. Dar, kad geriau užmaskuočiau, nuo raštų likučių bėgu į šoną apie 20 m. Jei mane nušaus — nieko neras. Patylomis prisiraunu žolių ir smulkių šakelių, užsimaskuoju, kad nebūčiau pastebėtas iki visai užlips. Laukiu kvartalo košimo, nes jie gerai žino, kad esu. Vakaras dar toli — tik po pietų... Štai kur reikės žūti... Taip minčys skraido iki pavakario. Pasigirsta 2 šūviai — davė ženklą kvartalo košimui. Sukaupiui jėgas gintis...

Tik sutemus įtemptai slenku iš miško... Užeinu pas dieduką, kuris pasako: „vieną prt. Pagenevy nušovė“. Reiškia, mano draugo Plankio nėra.. Spaudžiu prie savęs ginklą, jam reikšdamas simpatiją — padėką už gerą veikimą...

Liepos mėn., tikslu suduoti priešui smūgį už prt. Plankio išplėšimą, sufabrikuoju pasalas.

Naktį atliekame operaciją tikslu iššauktį Betygalos istribitilius. Tą pačią naktį nuvykstame į Proclūnų km. esančius krūmus, pasirengę sunaikinti pravažiuojančius istribitilius. Išdėstau dalinį, nurodau kiekvienam prt. nuo kurio momento atidengti ugnį.

Apie 10 val. ryto žvalgas praneša, kad atvažiuoja pilni poriniai ratai istribitelių (iš anksto buvo žinoma, kad vežiku būna buvęs istribitelis). Kiek šurpas nukrato dėl uždavinio pasisiekimo... Priešas artėja. Jau pro mane važiuoja. Aš slenku iš užnugario. Kai tik privažiavo numatytą vietą, iššokstu ant vieškelio ir stacionomis leidžiu seriją į vežimą. Tuo pačiu laiku kiti prt. atidengia ugnį iš šono. Ugnis didelė. Trys priešai iššoksta iš ratų ir gula į griovį. Komanduoju prie manęs esančiam Žaliūnui: „kulkosvaidžio ugnis!“. Kulkosvaidis neatsako — įvyko kliūtis. Aš nenutraukiamai šaudau į rusų kapitoną, gulintį griovyje ir į mane kreipiantį dešimtuką. Galinskas taikliai pataiko į toliau bėgantį istribitelį. Man irgi pavyksta nušauti griovyje įsitvirtinusių ir bandžiusių į mane atidengti ugnį kapitoną. Šis man ir Galinskui galėjo pakentti. Kiti prt. iš už uždangų palaikė stiprią ugnį. Dėka mano ginklo gero veikimo ir Galinsko taiklaus šūvio, taip pat neblogo ugnies palaikymo šoninių prt. uždaviny pavyko. Palmta automatinis pistoletas, 3 pusautomačiai, 1 kulkosvaidis, 3 kišeniniai pistoletai, jų tarpe 1 AF 9 mm ir 3 granatos. Sunaikintas rusas kapitonas ir 4 sužvėrėję istribiteliai. Nesitenkindami tuo, nuvažiuojame į Ilgižių pieninę, paimam sviesto 4 cent. ir 3.000 kiaušinių. Po to nuvažiuojame ir sulikviduojame šnipę-išdavikę, kurios išdavimu žuvo prt. Plankis.

Man yra uždėtos ne tik SA VO vado pareigos, bet esu paskirtas laikinai eiti Grinkiškio VOSV pareigas. Mano vadovaujamas dalinys dviejuose atskiruose skyriuose, kurių vienas apgyvendinamas Betygalos vl. ribose. Šiam skyriui vadovauti pavedu prt. Lakūnui. Palyginus su praeitimi, darbo ir žygių labai daug: vykdu su daliniu įvairias operacijas, vykstu vizituoti atskirai veikiantį skyrių, stengiuos gautus iš brolio Rimanto raginančius laiškus įgyvendinti; savo vietoje surasti Grinkiškio vl. VOSV, kad susijungčiau su Povilo Lukšio Rn likučiais ir juos prikalbinčiau, kad jungtųsi prie KĘSTUČIO Ap SA Rn. Ten, sąryšy su Rn Vado papuolimu priešui, gavosi visiškas pairimas. Panašius uždavinius atlikdamas kiekvieną naktį darau didelius žygius, o dienomis stengiuosi nepriprastų formų užpildymus vykdyti.

Rugpjūčio mėn. užeinu į Burūnų km., Grinkiškio vl., pas eigulį Bagdoną užvalgyti ir baltinių. Kadangi vietos gyventojai neblogai apie jį atsiliepia, jaučiuosi laisvai ir šeimos nesaugau. Neilgai trukus sargybinis Faustas barškina į langą, kad priešas

supa sodybą. Tik išbėgus į kiemą, priešas į mus atidengia ugnį. Kadangi netikėtumo ištikti, neištirta padėtis, mažai atsišaudydami atsipalaiduojame.

Vėliau išaiškėjo, kad vienas šeimos narys mums užėjus, išbėgo pranešti kaimynystėj esantiems ginkluotiems aktyvistams, su kuriais atbėgo mus sunaikinti. Dėka mūsų budraus sargybinio jiems nepavyko...

48.01.02. žinodami, kad mūsų išdavikas — šnipas Bagdonas apsiginklavęs, uždegam namą ir reikalaujam pasiduoti. Deja šis dūmų priedanga iš anksto paruoštu požeminiu urvu pabėga. Vėliau atsitiktinai prt. pavyksta sugauti ir už klastingą išdavystę bei šnipinėjimą, nežiūrint jo apsiginklavimo, įvykdoma bausmė.

1947 m. rugsėjo mėn. nuvyksta į Gudžiūnų vl. Antušavos apylinkę, tikslu įvykdyti kai kurias operacijas. Uždavinys sulikviduoti 2 ginkluotus plėšikus-vagis ir sunaikinti ginkluotą aktyvistą — komunistą Mikalauską. Vagis sulikvidavus artėju prie Mikalausko sodybos. Kadangi sodyba gerai nežinoma, kiek paklaidžiojame. Kartu vedamės įtartiną asmenį — vagį.

Prt. išstatau parengtyje kryžminiai ugniai. Ivardinu, kuriems kovotojams išmušti langą po įsakymo ir elektros lempute apšviesti kambarius. Jausdamas, kad visi atsistojo paskirtose vietose, sukomanduoju „vykdyk!“. Aš išmušu langą, nutraukiu užuolaidą, apšviečiu kambarį. Numatytai ne visi įvykdo įsakymą, todėl įsakau atsitraukti nuo langų, nes girdžiu, kai priešas užsiveda šautuvą. Atsitraukus įsakau atidengti šturminę ugnį. Priešui įsakau išeiti ir pasiduoti, priešingai bus degamas namas. Tyli. Patikrinu kovotojų išsidėstymą ir pakartotinai įsakau apšaudyti. Švilpuko pagalba nutraukiu ugnį, įsakau vagiui prieiti prie lango ir lįsti į vidų. Tam prie lango priėjus, iš vidaus priešas paleidžia pavienį šūvį. Vagiui įsakau atsitraukti ir sukomanduoju „imant kiek galint žemiau, ugnis!“. Po to vėl švilpuko pagalba nutraukiu ugnį, padegu namą ir pakartotinai apšaudom. Kai kurie šeimos nariai išbėga iš namo ir pasiduoda. Ginkluotas aktyvistas mirtinai peršautas...

Grižtame į išeities vietą su pavykusiomis operacijomis.

Spalio mėn. atvyksta į mano vadovaujamą dalinį brolis Rimantas. Tikslas vizituoti ir vykstant organizuoti VOS, patikrinti mano surastų VOSV tinkamumą ir juos užverbuoti. Taip pat susitikti su Povilo Lukšio prt. likučiais.

Didžia dalimi tenka susikaupti, nes kaip savo rajone, pri-

valau tam numatyti kandidatus, be to tiesioginė atsakomybė už saugumą. Įtemptai, susikaupęs uždavinį vykdau. Palydovais prie savęs paimu palydovą Faustą, kuris visur mano artimiausias bendražygis ir kulkosvaidininką — Žaliūną.

Ketveriukė išžygiuojam, pirmiausia į Grinkiškio, vėliau Guddžiūnų ir Krakių vl. Visur kelionė sekasi, verbuojam VOSV. Toliau vykstam į Josvainių, Pernaravos ir net Ariogalos vl. tikslu susitikti ir įjungti į organizaciją Povilo Lukšio Rn likučius. Paminėtus prt. surasti nepavyko, todėl kelionę tęsiame į išeities vietą. Pereiname labai dideles distancijas, normalaus poilsio neturime, nes neturime sąlygų, be to brolis Rimantas skuba. Darom žygius per dieną miškais, per naktį laukais be žymesnių sustojimų. Ypatingai esam kelionės išvarginti Ariogalos vl. ribose. Priekyje numatyta žygiuoti 10 km., todėl nutariam pasidaryti pastotę. Užeiname pas dieduką, kuris iš apsiklausimo atrodo geras ir randame pas pana atvažiavusį ginkluotą komjaunuolį. Nuo pastotės tenka atsisakyti. Komjaunuolį pasiimam su savim ir nusivedam iki pirmos eglaitės... Kadangi tenka atlikti operaciją, žinome, kad iššauksime prieš siautėjimą. Neieškodami pastotės, pėsčiomis skubame atitolti nuo įvykio vietos. Darome žygį ne 10 km., kaip buvo numatyta, o apie 25 km. Ypatingai nuvargę pasiekiame broliui Rimantui žinomas vietas. Šis nuo mūsų atsiskiria ir toliau žygiuoja vienas. Mes trejukė, nutariam sekančią dieną leisti čia pat vietoje. Kadangi visi kelionės ypatingai išvarginti, nesimiega. Be to rūpi sekančios nakties žygis, kuriuo turime pasiekti savo dalinį.

Spalio mėn. naktys gan ilgos, todėl iš vakaro neskubame. Naktys gan šaltos, todėl apskaičiuojame, kad tik auštant pasiektume mišką. Su daliniu rištis numatome dieną. Kelionių išvarginti, pasiekiame Agelaičių—Zvėgių miškus. Laukiame pakylant saulės. Kadangi jau stiprios šalnos, negalime užmigti. Sulaukę pusryčių laiko, išsišaukiame dieduką, per kurį turim rištis su daliniu, kartu prašom jo pusryčių. Paaiškėjo, kad dalinys randasi dar kitame miške, į kurį krūmų priedanga galima nueiti dieną.

Apklausinėjam apylinkę — rami. Kilo mintis pailsėti iki vakaro vietoje, bet prt. Žaliūnas siūlo žygiuoti, nes čia be užsiklojimo nėra kur tinkamai pailsėti, o kai nužygiuosim iki dalinio stovyklos, ten geriau ir ramiau pailsėsime. Prt. Faustas laikosi neutraliai. Nutariau žygiuoti. Pažygiavus apie 2 kilometrus, priešsaulėje susėdame poilsio. Sekmadienis. Pamaldų laikas.

Prt. Faustas išsiima maldaknygę — meldžiasi. Aš su Žaliūnu, po trumpo pasikalbėjimo, užmiegu. Nubudęs Žaliūnas budina mane ir siūlo tęsti kelionę. Visi jaučiamės labai nuvarę, bet iš lengvo skubame į Žaiginio mišką, kur tikimės atsilsėti...

Už puskilometro matosi Žaiginio didmiškis. Staiga pamatau už pusę kilometro judant mases rusų kariuomenės, kuri pastebėjusi mus švilpuko pagalba duoda ženklą susirinkti ir pradėti mūsų supimą-puolimą. Lieku keliatai sekundžių vietoje ir stebiu aplinką. Mūsų priekyje matomas miškas apstotas priešo. Į didmiškį iš krūmų mums įsiveržti neįmanoma. Pirmieji priešai, kurie mus pastebėjo, bėgte vykdo užbėgimą — atkirtimą nuo Zvėgių miško. Reiškia, uždelsimas grėšia apsupimu Rituliškės krūmuose. Dar tik 11—12 val. ir čia išsilaukyti neįmanoma. Kyla beviltiška išsigelbėjimo mintis, nes esame atitole nuo didesnių miškų ir aiškiai matome, kad priešas spės apsupti — atkirsti nuo vienintelio išsigelbėjimo kello — Zvėgių miško ir pelkės... Kad nebūtume apšaudyti, sukomanduoju staiga mesti į pietus tikslu, kad užsimaskuoti nuo priešo ir kad galėtume netrukdomi trauktis link numatytų Zvėgių pelkių. Sukomanduoju ieškoti arklių ir trauktis raitiems. Pribėgame tarpkrūmyje gyvenantį ūkininką, kuris turi tik vieną arklių. Daugiau retai apgyventose vietose ūkininkų nesimato. Kadangi tik vienas arklys ir iš apsupimo tik vienas galime išbėgti, nesiskirstome. Visi 3 bėgame vos kvapą atgaudami. Atbėgus apie 1 km., iki Zvėgių pelkių turime 2 km. Beviltiškoje padėtyje bėgimą tęsiame, nes pilnai įsitikinę, kad vieškelis Vosyliškis—Raseiniai bus tikrai atkirstas. Be to Tautušiai—Zvėgiai kelias ir miško sąsmauka! Žaliūnas, nors ir su kulkosvaidžiu, bet būdamas fiziškai stipresnis, bėga pirmas ir mus ragina skubėti. Kiek leidžia išgalės, bėgimą tęsiame. Nesikalbame, bet įsitikinę, kad čia pat žūtubūtinės kautynės... Pribėgame vieškelį Vosyliškis—Raseiniai, sekundeį sustojam. Matome vieškeliu nuo Raseinių per 50 metrų atbėgančius 6 rusus. Akimirkoje priešas ne tik apsups, bet ir išsidėstys. Sukomanduoju „ugnį!“ . Šokstame per vieškelį, atidengdami į priešą ugnį. Žaliūnas surinka, kad nešaudykim, o bėkim. Priešas į mus atidengia stiprią ugnį. Sukomanduoju „atsišaudyt, nebėgt!“ . Paleidę seriją stačiom bėgame, nes priekyje dar turim Zvėgių—Tautušių sąsmauką. Iš paskui jaučiame kariško šuns atskalinimą, reiškia šuns pagalba vejasi ir tuo pačiu orientuojasi šoniniai priešo sparnai, nustatydami kuria kryptimi bėgame.

Kadangi matau, kad be kautynių atsipalaiduoti neįmanoma, sukomanduoju sukti į dešinę (nes iš paskui bėgu), kur didesnis tankumynas. Tik pasukus matau, kad priešas bėga greta mūsų. Atsisuku atgal ir matau, kad iš paskui už 10—20 metrų šuo ant vadžių, paskui jo 6—10 priešų. Aš į matomą virtinę atidengiu stačiom ugnį, nes laiko atsigulti nėra, komanduodamas „negulti, atsisaudyti!“. Mano akyse pirmas krinta aukštelininkas, iš paskui bėgę virsta tai į vieną, tai į kitą pusę. Staiga į mus iš dešinio šono priešas atidengė pragarišką ugnį. Aš, parkritęs už uždangos, keičiu apkabą, komanduodamas „atsisaudyti, nebėgti!“. Matau kairiame sparne Faustas moja man ranka, kad aš traukčiausi (jis galvoja, kad aš laikiu jo, nes nemato, kad keičiu apkabą). Priešo ugnis nesilpnėja. Faustas mano akyse išsiimta pistoletą ir paleidžia šūvį į galvą... apvirsta. Supratau, kad jis buvo peršautas ir kad aš nesitrukdyčiau su juo; skubėję atimti sau gyvybę. Žaliūno nesimato. Skačiau — nubėgo... Staiga pakartotinai atidengiu ugnį į priešą ir darau perbėgimą. Priešo ugnis nutylsta. Girdžiu įvairius rusiškus keiksmus ir triukšmą. Aš bėgu, nes žinau, kad dar priekyje turiu perbėgti liniją, kuri skiria Tautušių—Agelaičius. Pribėgęs randu Žaliūno pamestus batus. Reiškia jis nusiavė ir nubėgo. Nuo mano paskutinio apšaudymo už 3—4 min. pasigirsta „ura“. Rado Faustą. Žaibiškai peršoku rūpėtą liniją. Prasideda vos išbrendamos Tautušių pelkės — švendrės. Su pilnu įsitikinimu žinau, kad mane šuns pagalba atsiveja, tik laikinai nutraukę vijimą, nes tą, kuris laikė šunį ant vadžių, tikrai nušoviau. Be to, kadangi jie buvo virtinėje, galėjo kristi ir daugiau, ar bent sužeidžiau. Dieve, artimiausio bendražygio jau nebeturiu!.. Vėl nusiraminu, nes pilnai įsitikinęs, kad šiandieną ir aš žūsiu. Kadangi kompasu neturiu, bijodamas, kad nesugrįžčiau atgal, apsistoju. Skubiai užsimaskuoju ir laikiu užlipančio priešo. Prikraunu iššaudytas apkabas galvodamas: prisileisiu visai prie pat, kad būtų pirma serija garantuota. Jei nebūčiau taikliai apšaudęs, jau tikrai būčiau su Faustu. Pakrovęs apkabas, griebiu kasetę, ištraukiu įvairius dokumentus, suglamžau ir padegu. Pačią kasetę pakišu po samanomis. Kurtkę taip pat nusivelku ir pakišu, kad tik lengviau būtų daryti perbėgimus. Atsisuku į priekį pistoletą ir susijuošiu diržu. Įtemptai laikiu pasirodančio priešo. Kiekvienas paukščiuoko ar pelės krapštelėjimas man sukelia vaizdą, kad jau artėja priešas. Ilgiau pabuvus pasidaro šalta, nes buvau labai sušilęs

ir išprakaitavęs, todėl išsitraukiu kurtkę, vėl atidžiai apmas-
kuoju save ir lauktu su nemažėjančiu įtempimu priešo...

Saulei leidžiantis ir kasetę traukiu iš po samanų galvodamas:
taikli serija išgelbėjo mane. Džiaugsmo ir pergyvenimo ašaro-
mis krintant, bučiuoju ginklą už gerą veikimą.

Rengiuosi trauktis. Iš šunų lojimo susiorientuoju kryptį. Žy-
giuoju Aleknaičių link...

Apie įvykusias kautynes tuoj pat sužino mano vadovaujamas
daliny. Gerai žinojo, kad aš su palydovais turiu grįžti ir kad
mes kovojome, jie neabejoja. Mano pavaduotojas Galinskas
pirmą naktį gauna tikrų — tvirtinančių žinių, vėliau patikrintų
žinių, kad kautynėse aš esu tikrai žuvęs. Jausdamas ant sąžinės
savo apsideidimą (neįspėjo mūsų per sutartą RP, iš kurio mes
išėjom ir į priešų sukuri papuolėm), buvo labai sujaudintas
ir skubiai pasiunčia žinią aukštesnei vadovybei — broliui Ri-
mantui apie mano žuvimą.

Brolis Rimantas jausdamas, kad aš, tarpe kitų dokumentų
turėjau ir slaptų, skubiai rašo įspėjančius laiškus mano žino-
miams VOSV ir kitiems...

Ateinu į RP (ryšių punktas), tikslu pranešti aukštesnei vado-
vybei apie įvykusias kautynes, kartu apie žuvusį a. a. Faustą.
Taip pat duodu parėdymą daliniui, kad atvyktų iki manęs. RP
randu skubų laiškutį. Rašytas brolio Rimanto, adresuotas Galinskui,
kuriame reiškiamą užuojautą ir ryšį su mano žuvimu. Šis
netikėtas laiškutis mane sujaudina... Kartu duodu ryžtą, nes jau-
čiu, kad mane „žuvusį“ pagerbė...

Už poros valandų atsitiktinai miške susitinku atvykstantį
į RP prt. Galinską, kuris netikėtumo išstiktas su didellu nustebimu
mane sutiko... Kadangi žaibiškai ir plačiai buvo išsiuntinėta ži-
nia apie mano žuvimą, daug kur buvau apgailėtas, o susitiki-
muose nuostabiai sutiktas. Vėliau paaiškėjo, kad šiose kautynėse
buvo nušauti 4 priešai.

1947 m. lapkričio mėn. nuvykstu į Paliepių mišką, kur sutin-
ku Povilo Lukšio Rn prt. likučius. Po didesnių diskusijų įrodau
organizacijos reikšmę ir jos būtinumą. Su pakilimu visi įsijun-
gia į K AP SA Rn JU Tv. Iš jų sudarau vieną dalinį — Smūgį.
Dalinio vadu numatau ir pristatau tvirtinti prt. Elytę-Daunį.
Nustatome ryšio liniją, supažindinu su kai kuriomis formomis
naują dalinio vadą ir išsiskiriame...

Apie susitikimą ir susitikimo rezultatus pranešu broliui Rimantui.

1947 m. gruodžio mėn. gaunu įsakymą, kuriame aš iš SAR D vado pareigų atleidžiamas ir skiriamas JUVĮ (brolio Rimanto įgaliotiniu). Man įgaliojama išvystyti savo veiklą Grinkiškio, Gudžiūnų, Krakių VOS ir ŠAR bei SMŪ daliniuose. Pareigos aukštesnės, kartu reikalaujančios dar didesnio įtempimo. Jas eiti sutikau tik dėl to, kad reikia dirbti.

Perduodu pareigas naujai paskirtam prt. Jūreiviui-Vytautui. Tuoj pat išvykstu tarnybiniais reikalais į SMŪ dalinį...

Ten esant sužinome, kad Ariogalos vl., smulkaus kredito bankelyje, yra 60.000 červonsų. Vadovas, kuris gerai orientuojasi vietomis, yra, bet miestelyje daryti operaciją... Istripitelių būstinė už 50—100 metrų. Tiesa, naktys tamsios, be to, tiek pinigų — užteks visiems tuo laiku organizaciniams reikalams.

Operacijai vadovauju aš. Į operaciją vykstame rinktiniai 6 vyrai ir civilis vadovas. Kelionė gan didelė, į vieną pusę 15—17 km. Prižygiuojame Ariogalos miestelį. Prieš priartėjant prie tikslo, visiems kovotojams duodu nurodymus ir primenu: kautynių atveju, kuris be komandos atsitrauksit, būsit perduotas KLT. Sargybiniai, kurie saugosit iš gatvės pusės, turite griežtai užsimaskuoti. Priartėjantį iš bet kur ginkluotą priešą šauti be įspėjimo. Kitus praeivius, jei jie nepastebėtų, praleisti. Aš, Daunis ir Maironis laušimės į bankelio vidų.

Priartėjome prie tikslo, per langą matau kambarį sėdi 6 vyrai, jų tarpe 2 rusų kariška uniforma. Aišku, sribai. Ginklų nesimato, kalba laisvai ir triukšmaudami. Daužtis netikslu, nes turės progos pasirengti. Patikrinu išorines duris — užrakintos. Laukiame bent vieno išeinant laukant ir, kai atsidarys durys, žaibiškai užimsim kambarį. Per langą matome ir girdime, kai 3 atsisveikina, reiškia išeis. Įsakau pasislėpti ir praleisti. Išeina, vėl sugrįžta ir užsirakina (girti). Vėl priartėjame ir stebime per langą, kur ginklai. — Nesimato. Kiek trukus vėl eina laukan. Tuoj aš įspėju: „tik atidarys, laušimės!“ Tik pravėrus duris aš įbėgu į vidų, apšviečiu elektros lempute ir įsakau pakelti rankas. Kurie nekėlė, kumščiu privertėme. Žaibiškai užimam visus kambarius, areštuotus suvarom į vieną. Tuoj laužiame geležinę spintą (tam turėjom iš anksto paruoštas priemones). Išlaužus randame vos apie 2.000 červonsų. Susidedame visas bylas į maišą, areštuotus susodiname apie stalą apšviestame

kambaryje ir prieš paliekant įspėjus: „jei kuris eisit iš kambario, iš lauko sargybinis per langą atidengs be perspėjimo ugnį“. Kadangi pradėjo snigti, nuo numatyto apšaudymo istribitelių būstinės atsisakėm. Atsitraukėme su dviem maišais įvairių bylų, kurias sunaikinsim tikslu, kad nenustatytų kurie sumokėjo žemės mokesčius, kurie ne, ir kitus skolininkus.

Naujose pareigose rodau iniciatyvą pagal sugebėjimą: aiškinu daliniams nuostatus, sprendžiu kilusias intrigas bei ginčus, organizuoju ir plečiu veiklą OS darbe.

Savo padėjėju paskiriu prt. Sniegutį-Radvilą. Kaskart daugiau: įsijungiu į raštinės organizacinį darbą, gaunu iš brolio Rimanto įvairių patarimų ir nurodymų.

1948 m. sausio mėn. iš 14 į 15 d. su prt. Radvila nuvykstame į ZAR dalinį tikslu vizituoti ir toliau vykti į savo apsisojimo vietą...

Susiradę dalinį bendru nutarimu nutariam, kad dieną leisim bendrai. Apsisostojame Lenčiukų km., ūkininko sodyboje.

Naktį visi numiegame. Aukštant sukylame ir būnam parengtyje. Nutrintą koją nusiaviau perrišti. Kiti remontuojasi rūbus ir kt. Prt. Žaliūnas per langą stebi aplinką. Sargybinis surinka: „baigta, rusai!“ ir tuoj išbėga laukan, nelaukdamas komandos bei nurodymų. Priešas tai pastebi ir dėstosi. Kiti prt., pamatę rusų dėstymąsi bėga paskui Žaliūną į prie pat esantį Lenčių mišką. Skubiai apsiaunu ir susirenku daiktus. Kambaryje atliekame tik dvieju su Galinsku. Kadangi priešas išsidėstęs, neatsišaudydami bėgame į mišką. Priešas į mus atidengia stiprią ugnį ir vejasi. Į mišką įbėgus sukomanduoju: „atsišaudyti, nebėgti!“. Atidengiu į priešą ugnį. Iš už užnugario dar atidengia ugnį Baublys, Vytautas ir Galinskas. Pakilome ir vėl bėgame į miško gilumą. Aš bėgu iš paskos visų prt. Sniego iki kelių, kai kur virš kelių — išvakarėse prisnigo. Pėdsakas puikiausias ir dėl sniego daugumo vos galima judėti. Pamatau, kad priešas čia pat. Žaibiškai atidengiu ugnį. Vienas mano akyse apvirsta — gavo. Tuo pačiu momentu priešas į mus atidengia pragarišką ugnį, Matau, kad visi iš priešo pusės palaiko ugnį, — kiti vykdo supimą. Pakylam ir vėl bėgam. Vos pabėgu apie 10—20 žingsnių, randu parkritusį prt. Žaliūną. Iš galvos trykšta kraujas. Priešas šaudo be pertraukos. Pakartotinai atidengiu į priešą ugnį, sukomanduodamas „nebėgti, atišaudyti!“. Pastebiu, kad kai kurie prt. neklauso ko-

mandos, be sustojimo ir atsišaudymo bėga. Paskelbiu: „kada įsakau atsišaudyti, kas bėgsit be komandos, tą šausiu aš vietoj...“ Vykdomė atsitraukimą, bėgame. Priešas nutraukia smarkų vijimąsi ir nebešaudo. Mes vos kvapą atgaudami brendame per sniegą iš 11 kvartalo į 12 ir 13. Traukiamės žingsniu, nes jau pabėgti nė vienas negalim. Kai kurie prt. klausia, kur Žaliūnas? — Atsiskyrė kita kryptimi — nesakau moralės išlaikymui. Muštis į Zambiško mišką?.. Aišku, kelias bus užstotas. Nutariau sukti į Tilindžių palaukį ir pasikinkyti arklius, nes tik važiuoti galėsime atsipalaiduoti. Tik priėję palaukį, pamatom priešą, užbėgusį iš priekio. Priešas į mus atidengia ugnį. Sukomanduoju „nebėgt, atsišaudyti!“. Atidengiam taiklią ir po įspėjimo stiprią ugnį. Vėl bėgame. Bėgant kitų prt. klausiu patarimo, ant kur veršimės? Visi tyli, net patarimo neduoda. Pagaľvoju, kad sunki vado dalia. Kol priešas apšaudė, būnu paskutiniu, kiti priekyje traukiasi, kada priešas neapšaudė, visi stengiasi, kad vesčiau. Vėdu ateitom pėdom atgal kietai suspaudęs ginklą, nes pramintom pėdom lengviau eiti. Stebiu, kada užlipsiu ant priešo. Nutariau grįžti atgal į 11 kvartalą, ten atsišaudant laviruoti iki nakties. Ten tankiausias kvartalas, be to, ten priminta ir dar priminsime pėdų. Staiga gaunu pranešimą, kad prt. Inkaras-Vygaudas pasiliko. Aš primenu, kad iš po pirmo susišaudymo buvo. Kiti prt. taip pat patvirtina, kad po susišaudymo tikrai buvo sveikas. Įsakau išsidėstyti ir laukti. Tuo pačiu ir kvapą kiek atgausim. Pamatau priešą. Sukomanduoju „atsišaudyti“. Atidengiam stiprią ugnį. Trys priešai krinta. Pašokstame ir skubiai bėgame. Tuoj pat pasigirsta dešiniam sparne toliau priešo ugnis. Paaiškėjo, kad atsiskyrusį Vygaudą apšaudė. Pribėgame 11 ir 13 kvartalų liniją. Išdėstau vilnimi ir po komandos „šok!“ peršokame vienu kartu liniją. Neapšaudė. 11 kvartale laikomės labiau į vakarų šiaurę. Jaučiame, kad po smūgio priešas kiek pasiliko. Pilnai tikimės, kad papildys jėgas ir kautynės dar neužsibaigs. Aš apie išsigelbėjimą neturiu vilčių, bet kitiems kaskart aiškiu, kad nebėkim, kai priešas atsiveja, o žaibiškai atidenkim į jį ugnį, tuo įvarydami priešui baimės. Kitaip kaip „žąsiukus išrinks“. Padarom pėdsakų kilpą, kad kai vysis priešas pėdomis, į jį galėtume netikėtai iš šono atidengti ugnį. Padarę kilpą, atidžiai užsimaskuojame ir laukiame priešo. Šiuo planu pilnai pasitikiu, nes praktika man parodė, kad kai krinta priešų, daugiau nesiveja. Palaukus apie 3 valandas pakylam vos kvapą

įtraukdami, nes nuo per didelio uždusimo ir pritraukimo šalto oro, gavosi plaučių išsipūtimas...

Kautynės baigėsi rezultate: priešo nukauti 4, mūsų vienas — prt. Žaliūnas.

1948 m. sausio mėn. įvyksta bolševikiniai rinkimai. Degdamas kerštu už a. a. Žaliūno išplėsimą iš mūsų tarpo, vykdaū numatytą rinkiminių būstinių užpuolimą. SMŪ dalinys įpareigotas apšaudyti Paliepių rinkiminę būstinę, o ŠAR dalinys, kuriame ir aš dalyvauju, vykstame Vosyliškio rinkiminės būstinės apšaudyti.

Priartėjame 100 metrų atstumu iki būstinės. Gerai žinau, kad yra apsauga. Išdėstęs prt., taikinį nurodau imti stogą. Įsakau atidengti šturminę ugnį. Pakartotinai apšaudžius, iš priešo pusės pasigirsta atsišaudymas. Kadangi tik keliatas dienų iš po Lenčiukų kautynių, be to visų sveikata neatsitaisiusi, pasiekę tikslą — įvarę priešui baimės, grįžtam į išeities vietą.

Rašau aukštesnei vadovybei apie įvykusias Lenčiukų—Lenčių kautynes pranešimą ir asmenišką laišką broliui Rimantui pažymėdamas, kad laike 5 mėn. turėjau net 3 ginamas žiaurias kautynes, kuriose nebuvo jokių vilčių išlikti. Jaučiuosi visiškai nelaimingu: kiti prt. tiek laiko partizanauja ir dar neturėjo nė vienų ginamų kautynių. Toliau kyla mintis kad aš, vykdydamas pareigas — organizacinius uždavinius, privalau daug judėti. Kadangi judu tarnybiniai, tuo nusiraminiu.

Pažymėto turinio laišką išsiuntus broliui Rimantui, pasidaro kiek lengviau, nuotaika pagerėja...

Tęsiu normalias keliones. Žygį pradedu Grinkiškio valsčiu mi. Išsikvietęs VOSV ir jai išaiškinęs visus neaiškumus, vykstu į Gudžiūnų, Krakų, Pernaravos, Josvainių, Ariogalos ir kt. Diena iš dienos (naktimis) vis kitame valsčiuje. Mano padėjėjui Radvilai tos kelionės įkyri. Prašo atleidimo. Jo pageidavimą patenkinu. Keliones vykdaū vienas. vizituodamas visus VOSV ir dalinius...

Kovo mėn. atvyksta brolis Rimantas, vizituoti SMŪ dalinio ir Josvainių, Pernaravos, Ariogalos valsčiuose užverbuoti VOSV. Kadangi iš anksto man atvykimas bei jo tikslas buvo žinomas, iš anksto mano buvo numatyti kandidatai VOSV. Su broliu Rimantu kelionės pavyksta planingai. Deja, neatvykus Ariogalos VOSV liko neužverbuotas. Vėliau surandu ir užverbavęs pristatau broliui Rimantui tvirtinti.

Mano veikimo plotas ir reikalai plečiasi. Naujai užverbuotiems VOSV kyla įvairių neaiškumų, kurie kviečia į susitikimus išsiaiškinti. Jausdamas tiesioginę pareigą, diena iš dienos tęsiu vis naujas keliones, padarydamas kai kuriomis naktimis 25—30 km.

Vasario mėn. Vasario 16-tos proga įsakyme KNV-RnV Nr. 3 § 2 — už sumanumą ir drąsą kautynėse (Paliepių miške 1 kvart.) išreikšta padėka. Šį įsakymą perskaitęs kiek susijaudinu, nes mane pasiekė pirmas aukštesnės vadovybės įvertinimas...

Organizacinį darbą plečiu su dar didėjančiu pakilimu ir energija...

Birželio mėn. 20 d. grįžtu su 4 palydovais vizitavęs VOSV. Kadangi naktys labai trumpos, o kelio reikia padaryti apie 18 km., pasivarome pastotę ir važiuojame. Aš atsisėdu gale vežimo ir stebiu užnugarį. Važiuojant vieškeliu Vosyliškis—Raseiniai, pravažiavus Tandžiogalos spirito varyklą, pastebiu iš rugių iššokstantį žmogų, kuris mus smarkiai atsiveja. Tuoj pat įspėju kitus kartu važiuojančius prt. ir šokstu iš vežimo. Pasi-girsta rusiškas balsas „Kas? Slaptažodis?“ Žaibiškai atidengiu į priešą ugnį. Priešas, stovėdamas ant vidurio kelio, atidengia į mane. Kiti prt. nesiorientuoja padėtimi, bėga ir ieško uždangų. Aš, peršokęs per griovį, atidengiu antrą ilgą seriją ir matydamas vieškelyje kulkų rekušetavimą, davedu iki priešo. Priešas krinta ant vieškelio. Aš nenutraukiamai pakartoju į priešą ugnį. Skubiai vejuosi savo draugus komanduodamas „nebėgt, atsišaudyt!“. Kadangi kiti prt. tuo laiku aiškaus taikinio nemato, nebuvo progos atidengti ugnį. Pastebiu, kad priešų būta daugiau, bet mus praleido po pasalas — vamzdžio galus, nes priešas buvo pilnai įsitikinęs, kad pravažiuoja istribiteliai. Priešas norėdamas, kad neįvyktų incidentas, leido pravažiuoti. Kadangi į pakalnę smarkiai važiavome, priešas atliko už 100—150 metrų ir tik vienas burliokas vijosi išsiaiškinti, kad pravažiavom. Pastarajam kritus, kol kiti atbėgo ir paaiškėjo padėtis, mes atitolom toliau į įlomius. Skubiai žibalu patepę kojas, kad šunų pagalba nesusektų, atsipalaiduojam...

Birželio mėn. gaunu įsakymą, kuriame KV-ApV mane Vasario 16-tos proga apdovanoja Pasižymėjimo Ženklu (tuo laiku aukščiausias apdovanojimas), už drąsą ir narsumą kautynėse bei gerą organizacinę veiklą. (Už ginamas kautynes Paliepių miške 1 kvartale ir Zvėgių miške, taip pat už puolamas kautynes bei organi-

zacinius nuopelnus). Kartu gaunu iš brolio Rimanto apdovanojimo proga sveikinimą bei linkėjimus. Tai įsisąmoninimui perskaičiau keletą kartų ir giliai sujaudintas laikaisi rimtyje keletą sekundžių... Netikėtumo sutiktas galvoju, ar su didžiausiu nuoširdumu aukojaus Tėvynei — jos išlaisvinimui? Ir praėjusieji tie 4 kovos metai dar iki tol mane neįsąmonino, kad aukštesnioji vadovybė duodama nurodymus, stebi kiekvieną kovotoją, juos įvertina. Nuo to momento aš įsitikinau, kad aukštesnioji vadovybė ne tik duoda veiklai nurodymus, bet kiekvieną kovotoją stebi ir jį atitinkamai įvertina, užprotokoluoja-įamžina.

Su pakelta nuotaika žygius tęsiu. Nuvykstu į SMŪ dalinį. Ten rastas kilusias intrigas išrišu ir veiklos išplėtimui SMŪ dalinį skeliu į du dalinius. Sudarau naują Vilties (VIL) dalinį. Dalinio vadu numatau prt. Karosą-Lapą. Tais pačiais motyvais skeliu ŠAR dalinį ir sudarau Centro dalinį (CEN). Dalinio vadu numatau prt. Galinską-Gaidį. Šiuos abu patvarkymus siunčiu broliui Rimantui tvirtinti.

Kadangi tam pačiam veikimo plote org. vienetų padaugėjo, tęsiu žygius kasdien į naujus dalinius ir pas VOSV, pabūdamas 1—2 dienas. Naujiems DV ir VOSV kyla įvairių neaiškumų ir kol nepripranta prie organizuotumo, nejudinami apimsta.

1948 m. rugpjūčio mėn. įsakyme AUV Nr. 3 § 1 (48.07.29.) man suteikiama teisė nešiot 2 sužeidimo ženklus, sužeistam Valatkaičių pelkėje ir Pakarklių km. Šie du garbės ženklai uždildo sužeidimo metu ir gydantis įvykčius pergyvenimus. Vėliau, pažvelgęs į savo rankovėje prisegtus du sužeidimo atžymėjimus, prisimenu įvykio eigą ir įgytas patirtis. Taip pat jaučiu įvertinimą iš tų, kurie pažvelgia į sužeidimo atžymėjimus.

Liepos mėn. gaunu įsakymą, kuriuo aš iš TvVĮ pareigų atleidžiamas ir skiriamas TvV (Tėvūnijos vadu). Reiškia iki šiol gaudavau nurodymus iš brolio Rimanto, o dabar teks daugiau įsijungti į raštinės darbą. Judėjime organizacinę veiklą išvysčiau gerai, bet naujose pareigose?.. Tiesioginė atsakomybė! Sutiktas netikėtumo, susikaupęs apgalvoju ar sugebėsiu... Kartojasi ta pati mintis. Brolis Rimantas nuo manęs neatitolsta. Jis pereina į RnV postą, o aš jam priklausysiu tiesioginiai, tuo pačiu ir nurodymus gausiu. Paskyrimą priimu ir su didėjančiu susikaupimu tęsiu pavestą darbą. Įnešdamas į organizaciją gautus iš brolio Rimanto nurodymus ir savo iniciatyvą, kai ką dadėdamas, duodu nurodymus D ir VOSV.

Rugpjūčio mėn. nuvykstu į Vyčio Ap prt. Bitės vadovaujama dalinį. Tikslas prijungti juos prie P Ap, nes jų neorganizuotas susitvarkymas neduoda galimybės pasireikšti prt., kurie nori išlaikyti tikrą prt. vardą ir įnešti Tėvynei įnašą jos išlaisvinimui. Be to nekontroliuojamieji prt. daro klaidas, kad žemina ne tik jo vardą, bet ir viso sąjūdžio.

Po didesnių pastangų pavyksta kai kuriuos dalinius prijungti. Deja, apie tai sužinojusi Vyčio Ap vadovybė, matomai nežiūrindama organizacinio naudingumo, principiniai organizacinius reikalus išaldo — stovėti vietoj ir kategoriškai uždraudžia prijungtiems D likti prie Prisikėlimo Ap. Tuo mano įdėtos pastangos dalinai nepasiekė tikslo. Šis įjungimas žymiu laipsniu Vyčio Ap išjudino.

Rugsėjo mėn. įsakyme AUV-RnV gaunu išreikštą padėką už gerą pareigų ėjimą ir sveiką iniciatyvą. Tai lieka man ženklu, kad naujose pareigose mano dedamos pastangos tinkamos ir net aukštai įvertinamos. Kadangi liečia ne pavienį asmenį, o organizaciją — daugumą, aš nemažėjančiu, o didėjančiu ryžtu savo patirtį ir gautus nurodymus pritaikau organizacijai.

Iš karto, kada perėjau dirbti į Tv, kilo įvairių neaiškumų, bet palaipsniui įprantu. Savo veikimą pritaikau naujose sąlygose, nors ir daugiau tenka dirbti reikalaujantį susikaupimo raštinį darbą. Kartu laikas nuo laiko stengiuosi aplankyti visus mano žinioje esančius dalinius bei VOSV. Kad tai skubiai galėčiau atlikti, kadangi naktys palyginamai neilgos, mano patikimiausias palėdovas — prt. Kukutis-Jogaila sukombinuoja sezoniniai porą arklių ir žygius atliekame raiti, į naktį padarydami 30—40 km.

Nuo pirmu paskyrimo dienų aš sau padėjėju pasiskiriu prt. Aidą, skirdamas jį TvOSkV (organizacinio skyriaus viršininko pareigoms).

Priartėjus žiemai, vėl pritaikau savo veikimą. Kad mažiau tektų judėti, nutariau veiklą testuoti ryšiu keliu per susirašinėjimą. Nors ir žiemos sąlygos, bet reikiamus žygius atlieku laikas nuo laiko.

1949 m. vasario mėn. įsakyme KV-APV Vasario 16-osios proga APV išreikšta Padėka, už gerą pareigų ėjimą ir sveiką iniciatyvą. Šis mano pastangų aukštas įvertinimas man suteikia ryžtą dar energingiau dirbti, kad neapvilčiau aukštesnę vadovybę, nes esu įvertintas už bendrus organizacinius nuopelnus.

Dažnai kildavo mintis, kas užims ApV postą. Kartu, žinoma, smalsumas kildavo ir anksčiau. Nors aš visiškai pasišventusiai įsitikinęs jų tinkamumu, bet prigimties instinkto veikiamas, jei sužinau, kad yra, nori pamatyti, jei pamatai, nori pakalbėti ir t. t. Kadangi aš susitikdavau tik su tiesioginiu savo viršininku broliu Rimantu, susitikime šį savo norą-pageidavimą įnešu.

Kovo mėn. gaunu įsakymą iš brolio Rimanto vykti į susitikimą su juo. Iki susitikimo RP gan toli, reikia padaryti virš 30 km. Išvykstu dviem dienom anksčiau. Pasiekiu RP. Susitinku seniai matytą brolių Rimantą, su kuriuo randame daug nuoširdžių-broliškų pasikalbėjimų. Dieną leidžiame kartu, tęsdami įvairius išsiaiškinimus ir kt. tarnybinius pasikalbėjimus. Nepajutau, kai vakaras. Rengiamės žygiui, dar didesnei kelionei. Kad ir nuvargęs, ir dar toli reikia žygiuoti, bet žinodamas, kad bus progos pamatyti seniai trokštą aukštesnę vadovybę, nejaučiu nuovargio.

Susitikime aš įgaunu neapskaičiuojamų jėgų ir patirties... Aš pamatau, kad yra susikaupusių ir atsidadusių mūsų organizacijai žmonių, kurie nuplyšę ir nuo nedateklio tinkamo maisto ir blogų gyvenimo sąlygų kūnu nuvarginti, bet ryžtas didelis ir nuotaika linksma... Greit supratau, kad jis saugumo sumetimais tenkinasi materialiai tuo, ką gauna per mūs iš dalinių. Menkas pinigų sumas skiria organizacijai. Aš įsitikinau jų pasišventimu Tėvynei. Aš įgavau visišką pasitikėjimą aukštesne vadovybe...

Balandžio mėn. atsitiktinai sužinau, kad aš esu pakeltas net į prt. j. ltn. laipsnį. Net prt. j. ltn.! Sutiktas netikėtos naujienos, peržvelgiu savo pastangas ir pareigas. Jei mane pripažino tuo vertu — priimu. Priimdamas tvirtai save įpareigojau sukaupti jėgas darbu, kad būčiau to vertas...

Iš po žiemos vykstu vizituoti visų man priklausomu dalinių, kuriuose tenka išspręsti įvairiausių reikalų: kiekvieną kovotoją paskirai apklausti ar turi skundų, padaryti dalinyje bendrą pasikalbėjimą, patikrinti ar vykdomi iš aukštesnės vadovybės gauti nurodymai ir kt., ar supažindinami visi kovotojai su jais, išspręsti kilusias intrigas, duoti tolimesnius organizacinius nurodymus bei patikrinti ir praveisti karinį apmokymą.

Kelionė buvo labai ilga, nes teko kai kuriuos prt. ir talkininkus perduoti KLT. Vienam talkininkui teko įvykdyti KLT sprendimą. Kelionė apeiti visą vadovaujamą savo org. vienetą ir ten išrišti kilusias visus klausimus pasisekė laimingai. Sugrįžęs į išėities vietą, pranešu aukštesnei vadovybei apie pastebėtą daliniuose padėtį bei KLT sprendimo įvykdymą.

Birželio mėn. MAV-RnV įsakyme randu, kad aš apdovanotas Pasižymėjimo Lapu, už stiprinimą LLKS ir kitus nuopelnus. Ši aukštą apdovanojimą sutinku su aukštu pakilimu, nors man daliai buvo tikėtas. Šį įsakymą pilnai apmaščiau, ar pilnutinai esu to vertas. Kilo pasikartojanti mintis, kad esu apdovanotas organizacijos vardu, už organizacinius nuopelnus...

Rugpjūčio mėn. gaunu raštą, kuriame aš iš TvV pareigų atleistas ir paskirtas Rn (Rinktinės) vadu. Šis netikėtumas mane paveikė neigiamai. Nepasitikėdamas savo sugebėjimu, aukštesnei vadovybei parašau nepasitenkinimo laišką. Vėliau paaiškėjo, kad aš nuo brolio Rimanto neatskiriamas, nes jis pareina į aukštesnes pareigas: į ApV. Gerai žinodamas, kad aukštesnės vdv parėdymas nepakeičiamas ir pasitikėdamas brolio Rimanto nuširdžiu bendradarbiavimu, paskyrimą priimu ir pradedu darbą tęsti naujose pareigose. Sukaupiu jėgas dar ryžtingiau, kad aukštesnės vadovybės nauju paskyrimu neapvilčiau...

Naujose pareigose padarau savo vadovaujamame org. vienetė naujus patvarkymus. Aplankau kai kuriuos org. vn. asmeniškai ir pritaikau savo veikimą naujose pareigose.

1949 m. rugpjūčio mėn. šeimininkė praneša, kad čia pat priešas. Staiga užsimaskuojame. Girdisi, priešas vykdo kratą. Aiški išdavystė, todėl dėl mūsų atradimo neabejojame. Darau planą kautynėms. Tuoj kyla prisiminimas apie prt. Balandžio išsiveržimą, bet vėl nusiviliu, nes jiems naktis buvo, o mums vos 9 val. ryto! Išsigelbėjimo nėra... Skubiai naikiname archyvą jį draskydami į mažiausius šmotelius ir maišydami su įvairiomis popiergalių skutelėmis. Priešas paieško čia pat. Archyvas sunaikintas — skutelių krūva. Apsirengiu švariais baltiniais, pasiimu į rankas pistoletą galvodamas kautis. Vėl kilo mintis, jei peršautas nusilpčiau, dar gali gyvą paimti! Ne! Iš slėptuvės tik veršiuosi, jei priešas duotų ypatingai geras sąlygas. Priešingai atsigulsiu ir paskutinę minutę pagalvosiu, kad tuo baigiu atlikti Tėvynei pareigą!.. Laikydamasis nusistatymo — geriau pačiam žūti, bet nestatyti draugą į pavojų...

Deja, įvyko nesusipratimas, ko pasekoje teko smarkiai pergyventi...

1949 m. rugsėjo mėn. gaunu iš PRISIKĖLIMO Ap 2 tomus dainų ir eilėraščių rinkinio, kurių viršeliai šilku įvilkti su užrašu: Kovos Keliu Žengiant, ir kitais papuošalais. Pačiuose tomuose įrašas: prt. Rytui, už organizacinius nuopelnus ir materialią

paramą. Po įrašų pasirašę KKŽ leidėjai: Rimantas, Gegužis ir Vytas. Ši netikėta dovana suteikia man didžiausią džiaugsmą, kartu pajutau įvertinimą mano kuklaus įnašo organizacijai.

Rugsėjo mėn. gaunu iš brolio Rimanto įsakymą atvykti į RP pasirengus didelei kelionei.

Kelionę pradėdam, Naktis ganėtinai tamsi. Priartėjame laimingai Lenčių miško 11 ir 13 kvart. pakraščius. Kadangi vieta visai neįtartina, aš jaučiuos visai laisvai — einu ginkla tikabinęs per petį. 49.09.25. 2 val. staiga priekyje už 5 metrų pasigirsta rusiškas balsas „stok“. Žaibiškai aš paleidžiu seriją į priešą. Kiti mano draugai iš palaukės metasi į mišką. Po 2—3 sekundžių priešas atidengia stiprią ugnį į mus. Aš leidžiu antrą trumpą seriją ir metuosi iš palaukio į mišką. Kartu paleidžia seriją prt. Vytenis. Kadangi aš esu pirmas, vieniems nėra galimybės atidengti į priešą ugnį, o kiti nespėja. Priešas mus stipriai apšaudo ir išmeta raketą, kuri nors ir miške, bet aiškiai mus apšviečia. Kadangi esam kiek atsipalaidavę nuo priešo, skubiai traukiamės gilyn į mišką. Vienai minutei sustojam, patikrinu ar visi esame. Traukimąsį tęsiame. Kadangi naktis tamsi, skubame per šakas ir tankumynus, nežiūrint, kad akos išo veidą... Atsipalaiduojame.

Po įvykio suspėti toli atsitraukti nebuvo galimybės, nes ryto. Dieną teko praleisti įtemptoje nuotaikoje. Sulaukę vakaro, siekiame tikslo, aplenkdamį įvykio vietą... Vėliau visą laiką tęsiame kelionę, daug kur vos su priešu nesusitinkame. Paaikškėjo, kad kelionė papuolė didelio siautėjimo metu.

49.09.25. gaunu pranešimą, kad aš pakeltas į prt. ltn. laipsnį. Šis pakėlimas mano buvo sutiktas abejingume, ar tiek vertas mano įdėtas darbas?.. Pakėlimą priimu ir jaučiu padėką aukštesnei vadovybei už mano įdėto darbo aukštą įvertinimą. Sukaupęs jėgas, tęsiu pavestus uždavinius su visapusišku pasiaukojimu organizacijai, tikslu duotos priesaikos ištesėjime...

Kelionėse patiriu kai kurių prt. neleistinus ir nesuderintus veiksmus su LLKS organizacijos nustatyta tvarka. Darau žygį tai pašalinti...

Po didesnių pastangų pavyksta sugauti LLKS nustatytos tvarkos laužymo iniciatorių — prt. Kudirką-Tarzaną, kurį KLT sprendimu 49.10.24. sušaudau, tuo atstatydamas org. vienetę pairusią drausmę bei užkertu kelią partizanų savivaliavimams.

Atlikdamas vieną kitą tarnybinę kelionę į kai kuriuos org. vienetus, tęsdamas daug laiko ir susikaupimo pareikalaujančias pareigas: gautų žinių suformavimus, taip pat gautus iš aukštesnės vadovybės ir savo iniciatyva sukurtus organizacinius patvarkymus, perduodant žemesniems org. vienetams, sulaukiau 1949 m. gruodžio mėn. 31 d.

Pastaba:

čia buvo surašomi mano asmeniškai pergyvenimai, todėl ir yra kalbama tik apie mano asmenį ir tik iš atsiminimų. Iki šiol nebuvo daromi jokie tuo reikalu užrašai, todėl daug pergyventų dalykų primiršta, o kiti saugumo sumetimais: bunkerių įrengimai ir juose gyvenimas bei stovyklų gyvenimas ar žygių išpūdžiai, neįtraukiami.

50.02.25

Būstinė.

Tu esi Tėvyne man,
Miela Lietuva!
Visuomet Tavim didžiuojuos,
Nes Tu man sava.

Daug yra kraštų, žinau,
Daug aš jų mačiau,
Bet iš jų visų gražiausia
Tai, Tėvyne, Tu!

Upių nēr Tavyj plačių,
Nēr aukštų kalnų,
Bet už ką, už ką, Tėvyne,
Taip Tave myliu? —

Cia gimiau ir augau aš,
Cia šiandien esu,
Cia kiekvienas medis kalba
Man žmogaus balsu.

Tad mylėk, lietuvi, ją
Širdimi visa,
Ar jai skaisčiai saulė šviestų,
Ar gili tamsa!

Nuotraukose Aukštaitijos partizanai.

**Jeigu skaitytojai nuotraukose atpažins partizanus,
žinias suteikite Lietuvos Tremtinių Sąjungai.**

